aña 17
no. 10
desèmber 1986

SKOL & KOMUNIDAT

SIMAR
SINDIKATO DI MAESTRONAN DI ARUBA

BELANG RIJK PAG. 9

pag. 10

300 dia a pasa; entrevista ku Henny Eman, pag. 3

Het voortbestaan van de Simar loopt gevaar, pag. 9

redaktie: h. oplaat, j. van eer, t. pengel, j. pereira, q. maduro

redaktie-adres: kantoor simar, sabana blanco 36.
bank skol & komunidat: a.b.n., banknr. 31.47.886.
layout en fotografie: r. de graaff.
drukker: vad.

simar, sindikato di maestronan di aruba, sabana blanco 36, pob 582, oranjestad, tel. 24219.

commissie van beheer en toezicht simar:
b. every, m. wijngaarden, h. oplaat, p. pronk

SKOL & KOMUNIDAT

aña 17
no. 10 - desèmber 1986

sindikato di maestronan di aruba

PREISNAN PA ABONO RIBA SKOL & KOMUNIDAT PA AÑA 1986 (10 NUMERO)

- [ ] antias afl. 32,50
- [ ] hulanda ku bapor afl. 32,50
- [ ] hulanda ku avion afl. 55,—
- [ ] otro paisnan ku bapor afl. 32,50

nomber: ....
....
adres: ....
....

manda un chèk of deposita plaka riba kuenta bankario a.b.n. nr. 31.47.886.
manda e formulario aki pa:
skol & komunidat,
cashero 17, aruba, n.a.

300 DIA A PASA

El a wòrdo posponí varios biaha, dor di nos i dor di sr. Eman tambe, pero tòg nos a logra di publiká un entrevista ku nos Minister Presidente promé ku e revista aki lo forma parti di e supuesto 'trankilidat' ku ta reina rònt Aruba.
Sr. Eman a risibí nos den su ofisina na bestürskantor riba djaluna dia prome di desèmber último i durante 1 3/4 ora nos por a kombersá ku'ne basta habrí.
Aunke ku e tempo no a yega pa nos profundisá na nos antoho, tòg nos ta spera ku e entrevista aki ta duna un bista ariba sierto aspektonan di e maneho di nos gobierno.

ENTREVISTA KU HENNY EMAN

"Por ta ku lokual nos a hasi, no tabata e kaminda kompletamente korekto..."

"Treshen dia a pasa awor..., si Sr. Eman mester husga e gobierno aki na un manera 'mas ophetivo posibel', kiko su pro- i kontronan lo ta?"

Esei tabata nos promé pregunta i mesora el a komprendé ku ta mas bien un 'bonusvraag' e ta i el a puntra kuanto minüt nos ta dun'e pa su kontesta. Keriendo demasiado den su ophetividat, nos a dun'e man liber, pero pa evitá ku e último edishon di S&K aki ta bira mas diki aindo, nos o traho un resumen di su relato.

Sr. Eman a kuminsá bisa ku kambionan drástiko riba kasi tur tereno i den varios direkshon a òf lo tuma lugá. Pueblo a òf lo haña sa su efektonan aki poko tempo. Komo e puntonan positivo mas importante el a menshoná: **1.** e introdukshon di e moneda propio, ku a bira un èksito grandi. Esei a hasi posibel pa pone un base sólido pa konstruí bo ekonomía riba propio forsa. El a mustra tambe ku pueblo tabata deseá Status Aparte di bèrdat. **2.** Den sektor turístiko: òf kla, òf bou di konstrukshon, òf pa bai kuminsá aki poko siman: mas ku 1000 kamber di hotèl. Tambe riba tereno di 'marketing' gobierno ta bezig na un manera profeshonal i agresivo. **3.** "Ya kaba nos a kuminsá pone e base pa un desaroyo industrial, komersial i finansiero. Aworaki e pùzel ta kuminsá pas den otro. Promé ku fin di aña nos lo presentá e plan integral ku nos a priminti. Eiden tambe nos ta enfatisá e 'planning' a plaso mas largo. **4.** E 'set-up' nobo pa nos Banko di Desaroyo (Exxon, Hulanda, bankonan lokal i di Antias lo partisipá i un direktor di nivel internashonal lo ta na kabes). **5.** Nos a òf ta den trámitenan pa restrukturá i profeshonalisá varios departamento (e.o. Arubahuis, Dep. di Finansas, di Ontvanger, di Inspectie, di Econ. Zaken). **6.** E registrashon di nos desempleadonan na un manera modèrno, pa bo por hiba un maneho 'gericht' ta bayendo den bon direkshon. **7.** E rumbo nobo den enseñansa".
Komo puntonan negativo e ta menshoná: **1.** e burokrasia; "Hopi kambio ku bo lo kier trese ta pasa dor di un proseso do-lo-ro-so- i largo..." **2.** E echo ku Aruba den eksterior ta wòrdo konsiderá un 'high risk area', ku ta stroba sierto proyekto a largo plaso. **3.** E situashon kaótiko ku nan a heredá for di e gobierno anterior.

"E 'picture' ku Sr. Eman a duna aki, ta basta positivo, loke toboto di spera. Tòg e pueblo votador a spera hopi mas i un kambio positivo hopi mas liher tambe; e ta un 'tiki' desepshoné, segun nos. Sr. Emon tombe ta sinti esei?"

"Si..., e ta... e ta... Nos a analis'e i nos ta kere en bèrdat ku e situashon pafó... (pafó di bestürskantor, red.) T'asina ku e komunidat tabata desesperá aña pasá i a vota pa un grupo ku tabata tin un kampaña hopi agresivo ku a lanta un speransa grandi na Aruba. Nos ta kere ku e speransa grandi ainda t'ei, pero e →

hendenan ta impasiente, nan kier resultadonan mas liher posibel i esei ta komprendibel.
Por ta ku lokual nos a hasi, eigenlijk intenshonalmente, no tabata e kaminda kompletamente korekto. Esei ta: ku nos tabata tene tur preparashon ku nos a hasi interno; pa no reflehá un gobierno ku kada rato ta bin ku proyekto, tal proyekto, tal proyekto, tal..., manera a sosodé den pasado, i a la fin di e proyektonan ei parti so lo wòrdo realisá of eigenlijk kasi ningun a wòrdo realisá! Nos kier a hasi e kontrario, pero por ta ku esei no ta kompletamente korekto. Kisas nos mester duna un tiki mas informashon di kiko bo ta hasiendo, pa pueblo ta na haltura ku kambionan grandi ta biniendo. Nos no sa kua di e teorianan ei ta esun korekto. Awor, de fakto nan ta bai mira kiko a wòrdo hasí den e 10 lunanan, e 300 dianan ku a pasa..."

dianan e **base** lo wòrdo poní pa un mihó enseñansa, pa tal i tal i tal... Sin duda alguno nos ta kumpliendo ku tur".

"Si e fecha di independensia ta un prekupashon pa bosonan; keré mi: e *no* ta pa nos!"

"Nos no ta komprondé i, komo sindikalista, nos no ta apresiá tampoko: e silensio total ku ta reina tokante independensia. Naturalmente desaroyo ekonómiko tin prioridat aworaki, pero nos no ta di akuerdo ku esei ta enserá ku no ta toka un tópiko asina importante manera independesia 'at all'! Den programa di gobierno tambe ta pará ku lo konsientisá pueblo riba tur e aspektonan di independensia..."

"E promesanan hasí durante elekshon no tabata bastante irealístiko? Tin hende ku ta papia di 'kiezersbedrog'..."

"Nò, apsolutamente ku nò! Mi ta kere ku e gobierno aki ta bai kompletamente ariba e programa. Nos lo pone den e próksimo elekshon eksaktamente kiko nos a programá i kiko nos a kumpli den e programa ei. Nos ta konbensí ku nos ta bai realisá... e lo no ta 100%, pero kasi kompleto e programa ku nos a yega na akuerdo kune na kuminsamento di aña. Pa loke ta toka e promesanan di elekshon mes: loke a krea e ambiente ta e spòtnan ku nos partido a pasa: "Dentro di 100 dia...". Nos a hasi esei hopi konsiente.
Loke tabatin na Aruba tabata un insiguridat hopi grandi. Nos enkuestanan tabata mustra nos ku mas ku 50% di e hobennan entre 20 i 30 aña lo bandoná Aruba, si no bin un kambio, si no bin akshon. Nos ta kere ku solamente tabata posibel pa introdusí nos moneda Arubano, basá ariba e echo ku tabatin e speransa i konfiansa ku nos a yuda planta na Aruba.
Bo por diskutí e spòtnan di e promé 100 dianan, pero mi ta kontento ku nan a wòrdo pasá atrobe, pasobra e ora ei bo a tende bon kla ku dentro di e promé 100

"Mi ta kontento ku nos por diferensiá di opinion! Nos gobierno a bisa bon kla ku durante e promé añanan, e promé dos añanan — mi no ta sigurá echt dos aña — nos ta bai konsentrá nos mes kompletamente ariba e tereno ekonómiko-sosial. Nos tin añ-a-nan la-a-a-rgo ku tabata struktura estatal, struktura estatal, dia aden, dia afó... I nos ta tene awor un periodo, un rato di trankilidat ariba e tereno ei. E Status Aparte, lagu'e traha den tur su 'diepte', wak pa nos yega na kooperashon ku Antias, wak kon esei ta bai funkshoná, drecha nos ekonomía, antó **e ora ei** bai konsentrá nos mes ariba e kambionan ku lo bin den futuro. No ta kita ku nos sa k'e t'ei, ku nos no ta menshon'e i ku nos ta hala atenshon di Hulanda sí, kontinuamente, ku e fecha di '96 pa nos ta un 'question-mark' grandi. Nos a bisa, i nos ta keda ripití, ku e pueblo di Aruba tin e derecho di algun tempo promé ku e fecha stipulá, pa medio di un referendum, ekspresá si e ta mantené e fecha ei, antisip'e, òf pospon'e".

"Nos ta **keda** *diferensiá di opinion, pero ademas nos tin nos dudanan, meskos ku nos tabatin nan tokante Betico (q.e.p.d.), si* **berdaderamente** *e intenshon ta pa yega asina leu. Resientemente nos a topa Errol Cova i papiando ariba e tópiko aki, el a bisa nos – i nos tin su permiso pa sit'e – ku Betico i tambe Henny Eman a yega di ekspresá na dje: 'Independensia? Nunka!' Nos no sa si esei tabata 'off the record' òf 'on the record', pero..."*

"Mi n'ta kere ku via, via nos mester bai entamá un diskushon ku nos amigo Cova.
Pero 'sec': ku ami lo bisa 'Independensia? Nunka!' Nee, mi *n'*ta kere. Lo mi bisa sí ku un independensia ariba su mes..., p'esei mi ta preferá e palabra soberanía; independensia den su totalidat ta un kos ku nos *no* por. Bo ta keda dependiente na un pais òf otro pa sierto kos. Pa nos awor p.e., komo pais ariba nos mes, nos konekshonnan den eksterior ta di suma importansia, pa bo tin bo kanalnan pa bo kana, drenta den e paisnan i regla bo asuntonan. E servisio ku Hulanda ta duna nos ta asina bon, ku lo ta bobo di Aruba di laga un kooperashon ariba e tereno ei bai. Pero tòg nos tin un maneho basta independiente, kiermen: e espasio t'ei. Pero awor, kiko e ideal di Aruba lo bira? Mi ta kere ku e momento por yega den regio ku bo ta independiente, den e sentido ku ariba tereno militar bo *no* tin mester di un ehersito pa protehá bo pais. Tin paisnan den e regio aki ku ta biba independiente sin esei. Un otro punto: nos 'rechtspraak'. Tin kooperashon tokante esei ku Antias. Antias mes ta sinti ku **hunto** nos no tin sufisiente forsa pa garantisá algo manera e korte di kasashon di Hulanda. Naturalmente nos por bisa e ora ei; wèl, ban baha e eksihensianan ei, ban baha e deseo di tin un kos asina bon i ban instituí un sorto di 'rechtspraak' ku nos mes por 'afford'... Mi ta kere ku ami ta un polítiko ku lo no promové esei hopi lihé, pero e ta bai ta un kuestion di prioridat".

"Sr. Eman a menshoná e referendum awor ei; nos ta puntra nos mes: e fecha di 1996 ta poní den Statüt, foi unda ta bin e siguransa ku por kambi'e asina fásil?"

"Pasó nos ta splikando e Hulandesnan ku pa nos e fecha ei no tin valides. Pueblo ta bai disidí si nos ta mantené e fecha ei. El a wòrdo **imponí** riba nos i mi no tin miedo tampoko ku Hulanda ta bai realis'e. Bo no por forsa un kos asina riba un pueblo..."

"Tin ehèmpel kaba, den historia, ku un kos asina a wòrdo halá bek?"

(Hariendo) "Segun ami ta promé biaha ku Hulanda tabata den un situashon asina ku Status Aparte, ku un pais..."

"Nò, nò, no e mesun kos, pero ku un desishon ku a wòrdo tumá, ku un kos a wòrdo palabrá..."

"Nò, nò, e **no a wòrdo palabrá**, el a wòrdo **imponí** i 'uiteindelijk' un partido a bai di akuerdo kune. Tambe bou di protesta, pasobra despues e mesun partido a vota pro tur e moshonnan ku nos a entregá ariba esei. Esei ta demostrá ku el e aksept'e 'for the sake of', pa haña e Status Aparte, pero asina el a haña oportunidat, el a vota pro e 'standpunt' ku pueblo tin e derecho di posponé e fecha òf hal'e mas padilanti tambe... Pero, echo ta keda ku nos mester kooperá p'e →

bira un realidat. I nos no ta mira kon Hulanda por bisa sierto momento, dia promé di yanüari: 'O.K. nos ta kort'e, kos a kaba!'; nò, no por; e ta un proseso, bo mester bai sinta na mesa atrobe. I esei tambe tin den e akuerdo, tin un 'Evaluerende Ronde Tafel Conferentie' algun aña promé ku '96...
Si e ta un prekupashon pa bosonan; keré mi: e no ta pa nos!"

"Si, p'esei mes, nos tin miedo ku e ta bira un 'op de lange baan schuiven'..."

"Nò,nò, nò (hariendo nos pa nos deskonfiansa, pero mesora birando serio atrobe), Hulanda sa ku el a imponé algo ku e no ta 'suppose' di imponé. Ya bo ta sinti ku vosnan na Hulanda ta kresiendo ku e kos aki no ta korekto. Polítikonan di respèt halto ya a anunsiá esaki públikamente i nos ta kombersando internamente ku hopi riba e asunto aki. Tin otro motibonan ku el a wòrdo hasí, pero, eh, bo n'por forsa ariba dje. No tabata asina ku nos no tin atenshon p'e, of ku nos a bisa: 'pas over tien jaar' of algo asina; nò, nos ta hopi konsiente bezig, konsiente nos ta splikando Hulanda: wanta un rato, nos mester regla nos asuntonan promé ku nos dediká atenshon n'esaki. No ta kuestion di ku '96 ta hopi leu i p'esei nos no ta hasiendo nada; nò, apsolutamente ku nò! Nos ta hopi konsiente di esei i nos lo **atendele** tambe! Pero, eh,...e no ta un **prekupashon**."

Kooperashon ku Antias: "Nos mester di otro manera hende mester di aire!"

"Nos ta kere ku un di e kosnan ku ta i lo sufri mas bou di e situashon aktual di non-kooperashon ku Antias, ta enseñansa. I tambe nos ta menshoná: salubridat públiko, hustisia, kultura i diferente aspekto sosial.
Nos tin rason, ora nos bisa ku e kosnan aki nunka no a hunga un ròl, ku no a **konsiderá** *nan mes, ora e relashon ku Antias a wòrdo poní na peliger na aprel/mei, pa via di e afamado konflikto di aviashon?"*

"Nan a wòrdo konsiderá siguramente, sigur, sigur! Ami ta un ku a bisa den pasado ku 'nos mester di otro manera

→

STATUS APARTE= MONEDA APARTE

"Nos tin e impreshon awor ku ta solamente ku Hulanda nos tin ku regla e kuestion di independensia. Kon nos pueblo mes lo wòrdo spiertá, konsientisá? Lo tuma basta tempo pa kambia un mentalidat, pa yega asina leu ku pueblo sa bon kiko soberanía òf independensia ta kontené..."

"Si, esei ta loke e sindikatonan ta keda papi'e, keda papi'e; esei no ta bèrdat! Pueblo ta bon konsiente kiko Status Aparte ta kontené. Pueblo a demostrá esei den e promé lunanan di eksistensia di Status Aparte, kaminda ku bo lo por a spera un insiguridat: e krisis di mas grandi ku Aruba a konosé, nos a habri nos aña ku'ne. Sindikatonan semper a bisa: si, pueblo no ta bon informá, pueblo no sa di ke se trata, no tin idea di kiko Status Aparte ta. Pero pueblo a haña su Status Aparte dia 1 di yanüari i den 30 dia nan a kambia 32 miyon florin antiyano pa florin arubano! Pueblo tabata **bon konsiente** kiko a sosodé 1 di yanüari i, pa ora ku nos ta bai den kualkier forma nobo, nos lo perkurá pa pueblo ta bon na haltura kiko e forma ei ta. Ku kualkier enkuesta ku bo tene aworaki, esei lo wòrdo konfirmá un biaha mas".

"Nos no ta kere ku e kriterio pa midi si pueblo sa kiko ta Status Aparte ta e kambio di plaka..."

(Hariendo) "No, mi no ta kere ku ta esei so, pero e ta e **mihó refleho** ku pueblo a haña algo ku e tabata kier. Ta masha fásil: loke a sosodé ta ku e lunanan promé hopi plaka a wòrdo kambiá den dòler..., ku a bin bèk. Nos 'deviezenvoorraad' a pasa 100 miyon, ja?"

"Plaka di pueblo?"

"Sigur nò, sigur! Awor poko di dje, bèrdat, a krese pasobra nos empòrt a baha, pero un parti supstansial indudablemente ta plaka ku a bin bèk for di èksterior pa Aruba. Si b'a mira e luna ei kon di tur kaminda, tabata 'verbazingwekkend', kon hende ta bin ku stapel di plaka ku nan tabatin wardá, bin kambia den florin arubiano i bai kas bèk ku'ne. E demostrashon di konfiansa den futuro di e pais aki tabata **èksepshonal**! P'esei mi no ta komprondé e duda aki. Nan tá pará ariba nan mes awor, Aruba tá pará riba su mes... pueblo tábata sa!"

"Tòg nos ta kere ku e ta keda un problema pa nos si esei ta un kriterio..."

(Awor un poko iritá) "No! Pero esei ta e **refleho**! Kon un pueblo por mustra ku e tin konfiansa den su pais. Kon? Mi ta sinti ku hopi hende no ta realisá kon grandi e kos aki ta.
Wak: introdukshon di un moneda kasi no sa sosodé den mundo aki. Un pais nobo ku ta nase, kasi no ta sosodé. I.M.F., World Bank, Banco Central, tur e instansianan ei tabatin difikultatnan grandisimo ku e kuenta di 'eigen munt' di Aruba. Nos a bringa p'e! Mi no sa si boso ta kòrda. Si bo kier papia di un Status Aparte di bèrdat, bo **mester** tin bo propio moneda, pa bo tin e kontrol.
E konfiansa ku hende tin aden, esei ta e forsa di un moneda. Na momento e konfiansa bai, e moneda a bai... E konfiansa ei a wòrdo demostrá aki den un tempo di krisis, kambionan estatal i kambio di Gobierno, tres kos pareu. E 'deskundigen' internashonal ta 'flabbergasted' loke Aruba a hasi! (Awor hariendo atrobe) Anto boso kier bisami ku pueblo no sa kiko el a hasi? 'Have a heart', hom..."

Nos ta 'give up'...

hende mester di aire' i nos no a bandoná e ponensia ei nunka. Nos ta bai mas leu: nos ta kere ku e kooperashon ei ta bin, si nos kier of nò! N'ta gobernashon por par'e; naturalesa ta forsa nos den e kooperashon ei... P'esei nos ta bisa ku e kooperashon ei mester ta uno di libertat i propio boluntat i ta esei ta sosodiendo tambe.
Aunke ku tabatin un konflikto entre gobiernonan ariba aviashon, bo a sinti di biaha un desaroyo kresiente di bai kooperá ariba sierto tereno. Tin di nan ku a tuma lugá kaba i tin kaminda e ministernan ta bezig ta près ariba otro pa yega na un akuerdo, pasobra e deseo ta wòrdo sintí.
Bèrdat ta, ku riba e terenonan ku bo ta menshoná tá bin un kooperashon. Ariba tereno di hustisia e t'ei kaba i e no a kaba nunka, e no a kambia nunka. Riba tereno di enseñansa e problema grandi tabata e universidat, ku a bira eigenlijk un asunto grandi pa motibo ku el a wòrdo disidí kaba den pasado. E gobierno anterior a terminá e eksistensia di e universidat. Pero e proseso pa habrié bèk ta den 'full swing' atrobe. Nò, e sintimiento di ambos banda ta ku e kooperashon mester bira uno fuerte i e tá bai bira!"

"Si gobierno lo tabatin e chèns di pasa dor di e mesun problema aki un biaha mas, e lo tuma e mesun posishon?"

"E pregunta ta si bo **sa** kiko lo sosodé! Dia ku nos a manda e telèks, dia 30 di aprel, nos no a 'schat in' ku Antias lo stòp e buelonan... Nos no por a sper'e tampoko. Nos ta kere, te awe, ku e akto ei ta desproporshoná kompletamente. E no ta en proporshon ku e telèks ku nos a manda; bo no **por** spera un reakshon asina..."

"Por ta e problemanan aki **mester** *a surgi, pa despues e resultadonan lo mustra ku asina no por?"*

"Si, por ta k'el a **sirbi** komo tal, pero esei no tabata e **intenshon**. E ta un kos manera ku mi ta bisabo un palabra duro, anto bo ta koi un 'mitrailleur' i tira... Awor, ku e echo ku el a sosodé kisas a pone nos tur reflehá, analisá, realisá **mas ainda** ku nos ta pará riba nos mes, ku ya kaba for di yanüari nos tabata, pone nos aktua mas duro riba nos mes ... sí el a kontribuí na esei, sigur, sigur. I ku esei 'in the long run' lo ta positivo? 'Time will tell'..."

Impuesto di Solidaridat

"Nos por korda ku e.o. komo lider di A.V.P. Sr. Eman tabata proklamá sierto ideanan. Kon Sr. Eman ta mira e ehekushon di e ideanan ei awor?"

"Nos teoria tabata i ta ainda ku nos no lo karga nos pueblo ku pesonan inesesario mas. Nos no a hasié. Nos no a tuma medida pa oumenta ningun di e proposishonnan ku tabata riba mesa, manera proponí dor di I.M.F. Nos ta kere ku nos a yega na e punto ku e pueblo **por** a entregá. I nos no ta kere ku ta na bienestar di nos desaroyo pa bai mas leu i ataka e entrada di e pueblo direktamente. Indirektamente lo mester tin probablemente sierto areglonan ku mester wòrdo hasí, nos ta studiando pa wak kua nan ta i en todo kaso si nan ta wòrdo tumà, nan lo ta manera nos ta splika den pasado un parti chikito riba hopi kos, enbes di loke a sosode den pasado, 8,2% i un suma grandi di ambtenarnan a wòrdo 'ingehouden'. Nos no ta kere den esei mas, nos ta kere ku al kontrario nos mester bai poko-poko, pa purba 'bouw af' e 8.2% ei ku ta 'direkt' un 'aanslag' riba entrada di e komunidat. Sinembargo e lo mester keda un rato mas te ora nos a pasa dor e periodo aki. Si e gobierno aki por logra lokual nos ta desea durante e añanan benidero, kaminda nos ta baha gastonan di gobierno, oumentá entradanan di gobierno, dor di krea mas trabou enbes di hisa mas belasting, nos ta spera ku pronto nos por bai bèk den e situashon unda nos lo por 'bouw af' e 8,2% . I si ta nesesario mes e entrada ei pa gobierno, busk'e un otro manera, un manera unda e pueblo tin e libertat pa disidí si e ta entreg'e si òf no. Aki, ku e 8,2%, pueblo no tin eskogensia, kita gobierno a kit'e.
Si bo ta pone 'invoerrechten' riba sierto produkto e ora bo ta duna pueblo sierto 'choice' ku e ta kumpr'e òf e no ta kumpra e produkto ei i kontribui na kaha di gobierno. Nos ta kere hopi den esei, nos ta trahando ariba dje.

Sr. Eman ta di opinion ku e kabinete aki ta wanta 4 aña. Te ki tempo nos ta keda ku e 8,2%?

Nos ta traha segun un programa di gobernashon. Nos ta trese aki un par di dia e 'draaiboek' di e programa den Staten.
Nos ta spera cu na e final di e periodo di gobernashon aki, ku nos por demostrá na pueblo: esaki nos a kuminsá kune, 'saki nos a realisá, wak pa boso mes.

Lo bin informashon pa pueblo kada pasa tempo?

Esei ta un dje foutnan ku nos a hasi, òf fout?..., nos no kier a bai bisa esaki a wòrdo hasí, esei a wòrdo hasí kaba, pero hopi kos ta wòrdo hasí. Voral riba tereno di enseñansa, mi no sa si boso ta na haltura di dje, a bin un kambio radikal, ...

"E notisia no a yega mucho leu segun nos si".

No???

"No, at least por ta e manera ku e luz ta kai riba dje ta un poko diferente".

"Reorganisashon di e aparato gubernamental".

"Nos kier bin bèk un rato riba kiko Sr. Eman a papia di e asunto di gastonan di gobierno, entrada di gobierno, riba Berenshot, reorganisashon di e aparato gubernamental. Gobierno ta **disidido** *pa baha gastonan di gobierno?"*

"Disidido. Absolutamente. I hasi e aparato di gobierno mas efisiente tambe".

"Ki punto di salida Gobierno tin den esaki, hende lo mester bai kas of nan ta keda na trabou?"

"Nos a bisa ku den aña '87 ainda nos no ta bai manda hende bai kas den sentido di 'ontslag' nan di trabou, pasobra nos ta →

kere ku mester krea kupo di trabou nobo promé ku bai pensa mes den e direkshon aki. Pero loke nos ta bai hasi ta ku ta bin un 'pensioenregeling' e aña benidero, 1987; e ta wòrdo prepará awor aki. Ta bin un 'wachtgeldregeling' e ta wòrdo prepará. E ta wòrdo presentá e aña aki. Siguramente nos ta bai hasi e aparato atministrativo di gobierno mas efisiente i parsialmente e kier men 'afvloeiing' di hende. Nos lo no kier pa hende pèrde nan entrada dor di esaki pero sí hasi e aparato gubernamental aki mas efisiente siguramente. Fiho, fiho, Berenschot ta parti di dje, tin e werkgroepen preparando e 'set-up' nobo di e 'approach'di e problema."

"Tin voznan ta bisa ku Gobierno ta usa Berenschot pa karga e prome sla. Sr. Eman ta komparti e opinion ei?"

"No, **nos** a buska Berenschot pasobra Berenschot ta esun ku a traha, a 'design' e sistema di gobierno ku nos tin awor aki. Nos ta kere ku e ta esun mihó pa repase i wak kaminda ku su metanan original ta wòrdo realisá i na unda nò, pa nos adaptá nan.
I e tin e aspekto tambe ku dor di tuma un kompania profesional dj'afo, bo ta kita e aspekto polítiko for di dje. I nos ta kere ku esei ta nesesario pasobra e kambionan loke nos ke trese den e aparato gubernamental, sin duda si bo ta hasi'e sin e 'consultants' dj'afo por lanta e impreshon ku tin aspekto politiko den dje i esei tambe ta un argumento pa kiko nos a buska Berenschot".

"Na otro banda e aspekto politiko tambe ta bisa ku gobierno ta skonde tras di Berenschot un tiki".

"No, pasobra **nos** a duna Berenschot e 'opdracht' di hasi e luga aki mas efisiente, mas efektivo i nos ta konsiente ku esaki kiermen ku sierto partinan di Gobierno mester wòrdo 'afgeslankt', pues nos no ta skonde politikamente ku esei ta sosedé. E desishon politiko a wòrdo tumá. Awor, esei nos no ta skonde p'e, e ehekushon ta — parsialmente pasobra nos tambe ta aden — pa garantisá e ophetividat. Henter e gobernashon ta kreando kriterianan ophetivo segun kual desishonnan ta wòrdo tumá. I esei tambe ta e punto di Berenschot, bo ta 'stel op', bo ta pone pa bo bai aktua den 'wachtgeldregeling', 'pensioenregeling' ets. segun kriteria ophetivo i bo ta bai ehekut'e".

"Tin parti ku nos no ta di akuerdo ku Sr. Eman".

"Masha bon, masha bon..."

"Esei ta e parti unda Sr. Eman ta bisa ku komo ku Berenschot a 'design' e struktura ta bon ku e bin chèk e bèk. Nos tin ku bisa ku tin un aspekto einan ku no tin nada di haber ku pasobra Berenschot a traha e ...."

"Boso tin rason, mi ta di akuerdo ku bo, ku bo no ta di akuerdo ku mi. E ta un punto di diskushon. Portá 'juist' ela hasi un kos fout, e no kier rekonosé ku el a hasi un kos fout pasobra e mes a hasié. E no ta 'open' pa trese un kambio kaminda ta nesesario".

"Nò, nos no ta bisa esei".

"Tin un otro sentido ku Sr. Eman ta papia di dje, ku ora a drenta Gobierno tabatin e parti burokratico. Mi ta ripará ku Berenschot tambe ta koi e parti ku e no a traha riba dje, e ta bai hasié mas efisiente. Mientras tanto ku e parti ku Berenschot a trese dilante, ku el a 'design', e no a haya tempo pa funkshoná. Kier men kon leu e tanto luna ta vale la pena pa bisa ku bo ta evalua kompletamente. I nos ta bai bèk riba e hecho ku no ta esei ta e problema mas grandi. E problema mas grandi ta e parti burokrátiko".

"Awor nos ta mesklando dos kos. Loke ta e 'opdracht' di Berenschot ta por lo general hasi gobernashon su atministrashon mas efisiente.
Parti ku nan ta bin pa e struktura ku nan mes a diseña pa nan mes evalua ets. Seis luna (pa evalua e struktura red.), si esei ta sufisiente. Bèrdat, pero no ta solamente nan ta aki awor pa evalua kon e sistema ta traha, nos tin un hende di Berenschot i sinku di nos mes. Loke nos ta trahando ta un departamento di Gobierno pa evalua kontinuamente e funshonamento di gobernashon. Siña kon, lokual tur Gobierno moderno tin, parti di bo gobernashon, e uniko kos ku nan ta hasi kontinuamente ta evalua kon Gobierno ta trahando. Esaki nos ta instituyendo. No ta solamente wak awor e gobernashon ku nos tin awor, atministrashon ku nos tin awor, si e funkshoná mas efisiente, kambia aki, kambia aya. Pero instituí un sistema ku kontinuamente ta evaluá."

SAN NICOLAS: Un lugá desesperá.

"San Nicolas ta un problema hopi grandi. Gobierno a papia hopi, pero kos no ta kambia djis asina".

"Gobierno no a **papia** hopi, Gobierno a **hasi** hopi" (poko iritá)

"Kiko konkreto Gobierno tin pa San Nicolas a korto plaso?"

"Nos a instituí un grupo for di San Nicolas, for di tur sektor di San Nicolas pa ataka e problema di San Nicolas

práktiko i direkto. Nos ta yam'e CODESAN. Nos a pone plaka disponibel, nos a diskutí ku e hendenan aki, nos a traha un plan, nos ta bai ehekut'e, nos tin tur 'willingness' pa kooperá. Pero Gobierno mes difisilmente por tuma zag ku martiu den man: 'ban traha'! Hasta ku e 'approach' di mas direkto ku bo por tin komo Gobierno (bo ta wak) kon difisil ainda e proseso ta pa e start.
Nos ta kere ku awor si e ta bezig ta bin ta lantando. Nos a tuma un desishon basta tempo pasá di traha un sentro den e Promenade di San Nicolas, pa kuminsa' parti e entrada ku turismo ta duna, pa San Nicolas kai mas aden. Nos a pone plaka disponibel i nos a pone tur nos servisionan disponibel pa yuda traha un plaza atraktivo einan i pa yuda traha folder, traha 'advertising', pone algun petision spesial na 'touroperators', 'verhuurders' pa nan pusha San Nicolas un tiki: Nos a pone pa bisabo 'clear' f. 100.000 disponibel pa e proyekto aki, esei ta a korto plazo, direkto. Ban move poko aktividat ei, pone bida, poko 'handicraft', kuminsa funshoná einan. Pero mientrastanto nos kontinuamente ta yega riba a plazo largo".

"Lago ta bin aden e ora ei?"

"Ya, Lago i Sero Colorado, pero lòs di esei direktamente CODESAN tin man liber, nos a pone na nan disposishon un hende ku ta traha na Ec. Zaken spesial enkargá pa bai San Nicolas , wak kiko ta e posibilidatnan, promové industrianan chikito, 'cottageindustries' manera nan yama, kuminsa entama nan, 'feed' nan ku datos, informashon, 'whatever'. Nos ta riba dje i tòg bo ta mira ku e no ta dje simpel ei. Bèrdat ta ku nos ta bezig, nos ta riba dje i tòg no papia so; ban hasi i asina mes bo ta mira kon difisil e ta promé ku e promé resultadonan ta drenta.
Echt, bo por puntra e hendenan,di CODESAN, nos tabata riba dje.

Relashon ku sindikatonan

"Kontakto ku sindikato no ta dje bon mas?"

→

"Si sindikato ta pidi reunion i nan tin bon punto di agenda nos ta reuni ku nan. Loke nos a haña t'e problema ku un di e sindikatonan, esun di trahadornan di Gobierno, Sepa, mas bien pa motibo ku nos a ripará ku kada biaha ku nos reuní ku'ne e lawina di kritika ku nos tabata haya den publisidat tabata krese, pero 'verder' ku tur sindikato, asina leu ku mi sa, asina ku nan pidi reunion dentro di poko nan tin un reunion. I e akuerdo ku nos ta hasi ku nan nos ta purba di mantené.

"Simar a kuminsa ripará, ku kos no ta bai 'soepel' mas.
Mi kier bai riba e protokòl ku sindikatonan a firma ku Gobierno anterior. E Gobierno aki a bisa hopi biaha ku nan no kier honra e akuerdo ei. Den kuminsamento, pa boka di Sr. Eman mes, a wòrdo bisá ku mester bin un otro areglo mas miho.
E nunka a bin, nos no a wak nada ku ta mustra ku e ta biniendo.
Awor nos kier puntra kon Gobierno por tuma e posishon di no honra un akuerdo ku Gobierno?"

"Si bo analisá e akuerdo ei, eigenlijk e no ta kontené lokual e sindikatonan mes a spera di dje. Awor aki e no ta 'sta' mi 'bij' literalmente pero nos a studie'le. Defakto, ora bo bai mira kiko e ta kontené, sindikatonan no ta bai padilanti kun'e. Pero si bo kier bai tin un kuadra den kual bo kier trata sindikatonan di trahadornan di Gobierno, bo mester yega na akuerdonan konkreto, no frasenan ku, segun nos, den e akuerdo ei, ku ta masha vago. Awor aki mi no ta kòrda eksaktamente, nos a repas'e i splika e sindikatonan. Esei no ta dunabo koi tene na dje".

"Si nos sali for di punto di bista ku Gobierno kier kambi'e, Gobierno lo mester ta esun ku ta entamá e pasonan pa yega na un kambio di e protokòl".

"Na e otro banda nos ta bisa si tin punto ku e sindikatonan kier realisá, ku segun nan, nan base ta e protokòl, laga nan bin, no ta hasi diferensia. No ta kuestion ku nos no kier honra e protokòl ei. E punto ta kiko e protokòl ta, kiko e ta dunabo komo sindikato, ku bo lo no tin ora e protokòl no t'ei. Al kontrario, mi ta kere ku nan ta den un posishon desbentahoso si nan tene na e protokòl".

"Kon?"

"Kon? Mi no ta kòrda e teksto literal mas. Mi por kòrda si ku ora nos a repas'e hunto ku e sindikatonan, no tabata un problema grandi pa nan".

"Pa nan kambi'e?"

"Pa nan kambi'e of lag'e bai".

Desishon enkuanto LAGO

"Lago. Tin hopi biahamento....."

"Ku dos kos nos ta bezig. Uno, nos ta kombersando ku mundo pa reapertura. Nos tin un delegashon spesial ku a bishitá varios pais ku tin petroleo i kompania grandi. Dos, nos ta negoshando riba un otro 'spoor' ku Exxon si akaso ku e no

habri bèk kiko mester wòrdo desmatelá, kiko ta keda, kiko ta bai hasi. Seroe Colorado ta un punto apart".

"Desishon. ..Ki dia?"

"Desishon. Minister di Asuntonan Ekonomico a konfirmá ku e ta di opinion ku promé ku fin di aña e desishon mester kai. E desishon lo ta den e sentido aki, ku aktivamente e ora ei nos a biaha tur mundo i tur lo ta den e parti ku ya a tuma e desishon ku **no por** òf **por** (e reapertura red.) i por lo demas semper lo keda un periodo basta largo ku e refineria por wòrdo habrí bèk. Paso ni maske kuminsa desmantelá awo, ta tuma un periodo basta largo promé ku bo ta na e nukleo di e refineria. Kiermen aworaki e no ta wardando mas un desishon fiho kua **direkshon** bo ta bai. Tur dos ta andando". ●

✱ ✱ ✱

KOMEN-TARIO

Nos por komprondé ku e gobierno aktual a heredá un situashon hopi grave, ora el a drenta gobernashon desèmber aña pasá. E kaha di gobierno tabata práktikamente bashí i e fayonan di gobierno riba su presupuesto tabata grandi, e.o. dor di seramento di Lago.
Awor aki nos ta un aña despues. Kiko nos por konstatá? Fuera di algun moveshon riba tereno turístiko (konstrukshon di mas kamber), nos no por mira mucho mas kos realisá. Ta bèrdat ku den un aña di tempo bo no por lanta e ekonomía na un nivel deseá. Pero un kos ku nos no por bai di akuerdo ku e gobierno aki, ta e echo ku e ta pone tur kos hopi positivo, hopi alentador pa pueblo, mientras ku pueblo ta eksperiensiándo temponan hopi difísil ku ta nèt kontrario na lokual e gobierno aki ta pinta. I ta nèt e imagen aki ku e gobierno aki ***kier*** *pinta (kosnan positivo so mag sali afó) ta hasi ku e kredibilidat serka pueblo ta bayendo atras konsiderablemente.*
Fuera di e seramento di Lago, e 'off-season' di e aña aki tabata asina malo, ku for di informashon konfidensial ku nos a haña for di un fuente basta serka di gobernashon, na sèptèmber gobierno a hera kai, pasobra no tabatin manera pa para e kaida di nos ekonomía. Awor ku 'season' a start, ekonomía a koi poko forsa (no mucho di gaba).
Manera ku tambe aki aya den e entrevista lo bo por ripará, nos ta kere ku e distansia entre bestürskantor i pueblo a bira bastante grandi (okashoná spesialmente pa e falta grandi di informashon al kaso). Tin biaha e aktitut di e gobierno aki ta hole na arogansia. Por ta ku pa un parti e impreshon aki ta wòrdo kousá dor di e echo ku nos, inevitablemente, ta kompar'e ku e aktitut di e 'gobierno' anterior (e ora ei bestürskantor mas bien tabata parse – i fungi komo tal tambe! – un sorto di 'marketplace'), pero tòg nos ta kere ku awor e distansia ei ta demasiado grandi. Si nos a komprendé bon, nan mes tambe ta kuminsá realisá esei i ban spera ku nos lo ripará algo di un mehoramento den e próksimo lunanan.
Finalisando nos ta bisa ku, de fakto, ta basta tempran ainda pa balorisá na un manera responsabel, e maneho di e gobierno aki ku tin 3 aña mas pa realisá su tarea. Nos ta spera sí ku nan lo mustra e seriedat di a òf ta siña di e erornan kometí kaba den e promé aña. Pueblo no a vota pa un kambio por nada!

redakshon. ●

HET VOORTBESTAAN VAN DE SIMAR LOOPT GEVAAR!

Het voortbestaan van de Simar loopt gevaar. De afgelopen maanden is opnieuw gebleken dat er geen leden voor het bestuur gevonden kunnen worden. Duidelijk is dat een vakbond zonder bestuur niet kan bestaan.
Wat zetten Arubaanse leerkrachten hiermee op het spel? Beseft deze toch niet zo kleine groep wel wat opheffing zal betekenen? Zou het inzicht niet bestaan dat het vakbondswezen één van de pijlers is binnen een democratische maatschappij waarmee het juiste evenwicht bepaald kan worden? Beseffen met name de onderwijzers niet dat hetgeen de afgelopen jaren zorgvuldig is opgebouwd in één klap kan worden vernietigd? Waar vindt men een organisatie waarbinnen alle leerkrachten verenigd zijn?
Natuurlijk zijn de antwoorden op deze vragen gemakkelijk te geven en zullen de leerkrachten hierover nauwelijks van mening verschillen.
Men zal ongetwijfeld van mening zijn dat de Simar niet mag ophouden te bestaan. De realiteit is echter dat er op dit moment geen bestuur is! Wat is dan het probleem? Blijkbaar zijn er binnen de groep leerkrachten niet geregeld tenminste vijf mensen te vinden die met z'n allen het *werk* willen verzetten. Het gaat niet alleen om het dragen van verantwoordelijkheden, immers de vakbond heeft een verenigingsstructuur waarbij de ledenvergadering in feite het machtigste orgaan is. Neen, het lijkt wel alsof leerkrachten vies zijn van het verrichten van (vakbonds-) *werk.* Natuurlijk zijn er zaken die in de toekomst, als de Simar blijft voortbestaan, aangepakt kunnen en moeten worden. Hierbij te denken aan kadervorming, fulltimerschap, kortom een aanpak tot professionalisering van de bond. Op dit moment echter zijn er domweg mensen nodig om een bestuur te vormen. Natuurlijk moet men een beetje gevoel hebben voor het vakbondsidee, natuurlijk is het nodig dat men het een en ander kan formuleren en noteren, natuurlijk moet er sprake zijn van een grote betrokkenheid ten aanzien van het onderwijs. Het belangrijkste is echter dat men in staat is een brok *werk* te verzetten. Werk dat in beginsel door alle vijf bestuursleden wordt aangepakt. Daarnaast zijn er voldoende mogelijkheden om professionele hulp te kunnen inschakelen. *Zijn deze mensen er niet in het Arubaanse onderwijzerskorps?* Onbegrijpelijk dat er geen vijf mensen zijn die dit inzien, zò, dat zij ook daadwerkelijk de nu ontstane situatie, de Simar zonder bestuur, te lijf gaan. Moet de groep leerkrachten luiheid, gebrek aan idealisme, extreem materialisme, etc. verweten worden? Het antwoord op deze vraag wordt in het midden gelaten. Misschien is het toch wel zo dat men een vakbond onnodig vindt.

Wat geeft men op bij liquidatie? De Simar heeft een goede organistatiestructuur en beschikt over een op peil gehouden instrumentarium. De financiële situatie is gezond, er bestaan geen schulden, terwijl zich ongeveer vijfhonderd leerkrachten in deze bond georganiseerd hebben. Dit is ruim 70% van het totale onderwijzersbestand. Binnen de bond bestaat ook voldoende deskundigheid op zowel het terrein van de rechtspositie als op het gebied van het onderwijs. Verder zijn de middelen ruimschoots aanwezig om, indien nodig, voor elk lid individueel of groepen van leden, extra professionele hulp in te roepen. Dit alles bezit men op dit moment, maar wordt dus op het spel gezet. Komen er geen nieuwe bestuursleden, dan gaat alles verloren. Hoe moeilijk zal het zijn daarna weer een dergelijke organisatie op te bouwen. Dat duurt jaren!
Men *moet* begrijpen dat verenigd zijn en blijven oneindig veel voordelen heeft boven een zich individueel moeten staande houden. Een vakbond als vereniging kan krachten ontwikkelen waarmee regeringen rekening dienen te houden. Dit is misschien wel het belangrijkste wapen van een vakbond. Komen er de komende twee maanden geen leden die bereid zijn als bestuurslid een brok werk te verzetten, dan gaat deze zo zorgvuldig opgebouwde vakbond verloren. Het zou ontzettend zijn, maar onvermijdelijk. De leerkrachten, en de Simarleden in het bijzonder, worden in deze crisissituatie met de neus op de feiten gedrukt: is er geen bestuur dan is vanaf eind februari a.s. het liquidatieproces niet meer tegen te houden. Een onverdraaglijke gedachte!

Commissie van beheer en toezicht Simar:

B. Every
M. Wijngaarden
H. Oplaat
P. Pronk

Maatschappijleer: Kernthema's (2)

In Skol & Komunidat, december 1985, heeft de schrijver dezes reeds zijn gedachten laten gaan over Maatschappijleer als schoolvak voor de Arubaanse leerlingen. Wij zijn toen uitvoerig ingegaan op de *algemene doelstelling* van het vak Maatschappijleer.
In onderstaand artikel willen wij nader ingaan op de *inhoud* van het vak Maatschappijleer aan de hand van zogenaamde "kern-thema's" oftewel "thema-velden". Per thema worden de vak-inhoudelijke kaders kort beschreven.
In een eventueel volgend nummer zult U een verslag lezen van de in oktober-november 1986 gehouden workshop "Sexuele Opvoeding en Menselijke Relaties" (Tayer Edukashon Sexual & Bida Familiar). Dit verslag geeft een konkretisering weer van één van de onderwerpen, namelijk 'Liefde, sexualiteit en menselijke relaties', behorende tot het themaveld "Opvoeding en Vorming". In dit verslag worden naast inhoudelijke aspecten tevens een aantal vakspecifieke (didactische) werkvormen beschreven.
Al deze artikelen kunnen beschouwd worden als een aanzet tot een leerplan voor het vak Maatschappijleer. Hiervoor zijn deze artikelen natuurlijk onvoldoende; uw bijdrage in de vorm van, zowel mondelinge als schriftelijke, op- en aanmerkingen zijn daarom onontbeerlijk. Stel ons dus op de hoogte daarvan.

Vakinhoudelijke kaders voor de lessen Maatschappijleer

Drs. J. de Sousa Fernandes Perna
Pedagoog-Onderwijskundige, Vakdidacticus Maatschappijleer.

En nu Maatschappijleer: De invulling van de lessen

In ons artikel (S&K, dec. '85) kwamen wij tot de volgende algemene doelstelling van het vak Maatschappijleer (pag. 6):
"De sociale en politieke vorming van de leerling, gericht op een kritische samenleving in democratische en humane zin".
Verderop (pag. 7) merkten wij op:
"Het Maatschappijleeronderwijs dient ruimte te bieden aan de eigen inbreng van de leerlingen en waar mogelijk aandacht te besteden aan actualiteiten. Maatschappijleer is niet in de eerste plaats gericht op kennisoverdracht en kennisreproductie (imiterend leren), maar is eerder gericht op het leren onderkennen en analyseren van sociaal-politieke processen en verschijnselen (identificerend leren). Het gaat bij Maatschappijleer steeds om de volgende vragen:

* wat is het sociaal-politieke probleem?
* wat hebben wij met het probleem te maken?
* waarom is het een probleem?
* wat zijn de oorzaken van het probleem?
* wat zijn de mogelijke oplossingen/opvattingen?
* welke oplossingen/opvattingen kies jij?"

Welke benadering kiezen wij?
Een belangrijke vraag is nu: hoe vergroten, verdiepen en verbreden wij het begrip van onze leerlingen van de hen omringende samenleving en hun eigen plaats daarin zo, dat het beoogde doel zoveel mogelijk benaderd wordt?
Hiertoe zijn verschillende benaderingen mogelijk. In SLO 1983 (pag. 20-21) lezen wij een viertal benaderingen.

(a) **Wetenschapsgerichte benadering**
In deze benadering dragen wij in de ons toebedeelde tijd zoveel mogelijk kennis over, die we afgeleid hebben van de wetenschappen en afgestemd hebben op het niveau van de leerlingen;

(b) **Maatschappij-gerichte benadering**
In deze benadering dragen wij zoveel mogelijk kennis over en ontwikkelen wij vaardigheden afgestemd op een duidelijk maatschappijbeeld dat ons voor ogen staat.

(c) **Leerling-gerichte benadering**
Hier dragen wij slechts die kennis over en ontwikkelen wij die vaardigheden waar de leerlingen belangstelling voor tonen en naar hun eigen zeggen behoefte aan hebben.

(d) **Bestaansgerichte benadering**
Hier dragen wij die kennis over en ontwikkelen wij die vaardigheden en houdingen die van praktisch belang zijn voor het huidige en toekomstige maatschappelijk leven van de leerlingen. Wetenschappelijke kennis en methoden worden slechts toegepast als deze bruikbaar zijn om sociale en politieke problemen op te lossen. Bij de keuze van de leerstof wordt sterk rekening gehouden met de belangstelling en het ontwikkelingsniveau van de leerlingen.

Bestaansgerichte benadering

Uit het voorgaande zal duidelijk zijn dat de laatste, de bestaansgerichte, benadering in onze opvatting van Maatschappijleeronderwijs — in navolging van SLO — de voorkeur geniet. Deze benadering vere- →

nigt de voordelen van de drie andere, waarbij het accent ligt op het huidige en toekomstige maatschappelijk leven van onze leerlingen.
Door de bestaansgerichte benadering willen wij de leerlingen gericht voorbereiden op en toerusten tot het omgaan met sociale en politieke verschijnselen en problemen waarmee zij in het maatschappelijk leven te maken krijgen. Dit betekent ook dat de doelen en inhouden van ons Maatschappijleeronderwijs zo gekozen en uitgewerkt moeten worden dat zij aansluiten bij de leef- en belevingswereld van de leerlingen. De concrete leerstof zal gekozen moeten worden met het oog op huidige en toekomstige belangen van de leerlingen.
De leerstof zal gepresenteerd moeten worden in een voor de leerlingen herkenbare en zinvolle samenhang: in thema's. De leerlingen moeten het geleerde direct toe kunnen passen in het dagelijks leven. Hierdoor bevorderen we hun maatschappelijke betrokkenheid en de ontwikkeling van hun eigen identiteit. Dit wordt ondersteund door tijdens onze lessen verschillende manieren van leren mogelijk te maken, zodat zowel de meer theoretisch als de meer praktisch ingestelde leerlingen aan hun trekken komen. Het identificerend leren wordt bevorderd en het imiterend leren beperkt.

Maatschappijleer dient ruimte te bieden aan de eigen inbreng van de leerling en waar mogelijk aandacht te besteden aan de actualiteit. Hierdoor stimuleren wij de leerlingen een kritische houding aan te nemen en creatief te zijn, terwijl de samenhang en complexiteit van de maatschappelijke vraagstukken verduidelijkt en benadrukt worden.

Een bestaansgerichte visie op inhoudsbepaling en vormgeving van het vak Maatschappijleer leidt tot een thematische benadering van sociale en politieke verschijnselen en problemen.

We onderscheiden de volgende thema-velden:

1. **Opvoeding en vorming**
2. **Woon- en leefmilieu**
3. **Arbeid en vrije tijd**
4. **Technologie en samenleving**
5. **Staat en Maatschappij**
6. **Internationale verhoudingen**

Thema-velden: vakinhoudelijke kaders voor Maatschappijleer

Onder een thema verstaan we 'een voor leerlingen herkenbare leer-eenheid waarin sociale en politieke verschijnselen en problemen in een voor hen zinvolle context samengevat aan de orde worden gesteld.' Een thema bevat de inhoudelijke kaders (onderwerpen) van het vak Maatschappijleer en geeft de ordening aan van de sociale en politieke verschijnselen en problemen waarmee we in de sociale werkelijkheid van alle dag te maken hebben. Deze ordening sluit direct aan bij de ervaringswereld van de leerlingen en maakt het tevens mogelijk hen een oriëntatie op de samenleving te bieden waarbij systematisch gebruik gemaakt kan worden van toepasbare wetenschapsinhouden en -methoden.

Woon- en leefmilieu . . .

Een thema-veld is slechts een pragmatische ordening; dit houdt in, dat het niet uitputtend is! Elke docent zal onderwerpen tegenkomen, die in het kader van twee of meer thema-velden aan de orde kunnen komen.
Een thema-veld, als globale ordening van de concrete sociale werkelijkheid, biedt de diverse docenten verbonden aan de verschillende scholen veel ruimte voor het maken van eigen (concrete) keuzen/lesplannen.

Thema-velden nader beschreven

1. Opvoeding en vorming

Dit thema-veld omvat onderwerpen die direct te maken hebben met de socialisatie van de leerlingen. Het gaat om onderwerpen die betrekking hebben op instituties als: gezin, andere samenlevingsvormen, het onderwijs, peer-groups (jeugd- en subcultuur), rollen (w.o. man-vrouw-relatiepatronen), massa-media. Het onderwerp 'Sexuele opvoeding en menselijke relaties behoort ook tot dit thema-veld.
Door bovengenoemde onderwerpen (kaders) worden vooral de waarden en normen die wij in het dagelijks leven hanteren en die ons gedrag bepalen aan de orde gesteld. Het gaat er met name om de maatschappelijke bepaaldheid van ons gedrag en de keuze-vrijheid die wij hebben te onderzoeken. De leerlingen leren bijvoorbeeld de verschillen in waarde en normen te relateren aan verschillen in opvoeding en vorming. De behandeling van dergelijke onderwerpen kan een bijdrage leveren aan de verheldering van waarden en normen van de leerlingen, waardoor hun mogelijkheden tot zelfstandig kiezen en handelen in hun maatschappelijk leven vergroot worden.

2. Woon- en leefmilieu

Dit thema-veld omvat onderwerpen die direct te maken hebben met het leren omgaan met maatschappelijke problemen en daarmee samenhangende sociaal-politieke verschijnselen die betrekking hebben op de inrichting van het woon- en leefmilieu van de leerlingen. Naast onderwerpen als huisvesting (woningnood/ongelijke verdeling woningmarkt), vervoer/-transportmiddelen, milieu-verontreiniging, ook onderwerpen gerelateerd aan de kwaliteit van het culture leefmilieu: buurt(-faciliteiten), openbare faciliteiten, gevolgen van (on)welvaart en welzijn. Een onderwerp als 'drugs-verslaving' behoort tot dit thema-veld.
Aan de hand van deze onderwerpen komen vooral de problematieken aan de orde en de verschillende belangen die bij de inrichting van ons woon- en leefmilieu

Milieu-verontreiniging . . .

→

tegenover elkaar een rol spelen. Het gaat er ook hier om te onderzoeken welke oplossingen we kunnen kiezen en wat de maatschappelijke en persoonlijke implicaties zijn van deze oplossingsmogelijkheden.

3. Arbeid en vrije tijd
Dit thema-veld omvat onderwerpen die te maken hebben met de mogelijkheden die jongeren hebben om in de nabije toekomst hun leven vorm en inhoud te geven door al of niet te werken en de manier waarop ze hun vrije tijd besteden. Het gaat om onderwerpen als: werk/werkloosheid, onbetaald werk/vrijwilligerswerk, arbeidsvreugde, vrije tijd, recreatiemogelijkheden.
Door dergelijke onderwerpen wordt vooral de sociale en politieke betekenis rond arbeid(-sdeling) en vrije tijd(-faciliteiten) aan de orde gesteld.
De behandeling van onderwerpen uit dit thema-veld zal er vooral op gericht zijn de leerlingen praktische handvatten te geven waarmee zij de maatschappelijke problemen, waarmee zij in hun nabije toekomst te maken krijgen als zij zich op de een of andere manier op het terrein van de arbeidsmarkt begeven, aan kunnen pakken.

Arbeidsvreugde . . .

4. Technologie en samenleving
Dit thema-veld omvat onderwerpen die te maken hebben met de invloed van technologische ontwikkelingen op onze samenleving. Het gaat dus met name om de sociaal-politieke implicaties van de geweldige technologische ontwikkelingen waarmee wij geconfronteerd worden. De onderwerpen in dit thema-veld stellen zaken aan de orde als: chips, informatie, technologie, computers en privacy, satelieten, media.
Er wordt via dergelijke onderwerpen vooral aandacht besteed aan de verschillende opvattingen over de waarde van de technologische ontwikkelingen voor ons samenleven en de manier waarop er beslissingen genomen worden over deze technologische ontwikkelingen.
Het gaat er dus om voor de leerlingen de sociale gevolgen van de technologische ontwikkelingen en hun opvattingen daarover te verhelderen.

5. Staat en maatschappij
Dit thema-veld omvat onderwerpen die direct te maken hebben met de problemen die er bestaan in het spanningsveld tussen de overheid en de samenleving. Het gaat om onderwerpen over zaken als: verkiezingen, politieke partijen, parlement, inspraak, democratie, democratische besluitvorming, politieke ideologieën, rechtspraak/justitie.
Dergelijke onderwerpen besteden aandacht aan de manier waarop verschillende belangen van personen of groeperingen door de overheid behartigd worden; de verschillen in deze belangenbehartiging, het verschil in macht tussen verschillende groeperingen en de manier waarop de controle over de machtsmiddelen geregeld is en uitgevoerd wordt.
De behandeling van onderwerpen uit dit thema-veld zal er vooral op gericht zijn inzicht te bieden in de manier waarop 'onze westerse' parlementaire democratie georganiseerd is en de manier waarop onze rechten gewaarborgd dienen te worden. Daarnaast gaat het om verheldering van besluitvormingsprocessen en de manier waarop hierop invloed kan worden uitgeoefend door medewerking of protest.

6. Internationale verhoudingen oftewel Mondiale vorming
Dit thema-veld omvat onderwerpen die vooral te maken hebben met verhoudingen tussen de Eerste ('het Westen'), Tweede ('het Oostblok') en Derde Wereld ('Ontwikkelingslanden').
Het gaat om onderwerpen over zaken als: vooroordelen ten opzichte van andere culteren/volkeren, kernbewaping, internationale arbeidsdeling, oorlog en vrede, internationale samenwerking, migratie, mensenrechten, kolonialisme en dekolonialisatie.
Door dergelijke onderwerpen wordt vooral aandacht besteed aan de mondiale politieke, ekonomische en culturele verhoudingen en tevens aan de problematieken op wereldniveau.
Behandeling van deze onderwerpen is er vooral op gericht de leerlingen "wakker te schudden" voor deze problemen. Zij dienen oog te krijgen voor de oorzaken van deze problemen en hun relatie met hun eigen maatschappelijke leven, dat wil zeggen, helpen ze deze relaties te doorbreken of juist te bestendigen.
Het gaat er in feite om het gezichtsveld van de leerlingen zodanig te verruimen, dat ze oog krijgen voor de samenhang en verwevenheid van internationale problemen op macro-niveau met de gevolgen daarvan als problemen in hun dagelijks leven op micro-niveau.

Uitgewerkt onderwerp: 'Gezin en andere primaire samenlevingsvormen' -Themaveld: Opvoeding & Vorming

Concrete Leerdoelen:	Inhouden en Begrippen:
1. De leerling kan de funkties van het gezin aanduiden, kan uiteenzetten wanneer er sprake is van een gezin en kan omschrijven hoe het gezin in onze samenleving is ontstaan en zich heeft ontwikkeld;	1. Gezin, funkties: voortplanting, socialisatie, opvoeding, verzorging en affektie; grootfamilie, kerngezin, sociale rollen, man-vrouw-rolverdeling, volwassenen-jongeren-rolverdeling, enz.
2. De leerling kan een aantal andere primaire samenlevingsvormen dan gezin omschrijven;	2. Vriendenpaar, samenwonen, concubinaat, alleenstaand, commune, onvolledig en gebroken gezin, tehuis, klooster, enz.
3. De leerling herkent de onderliggende relaties tussen gezin en samenleving;	3. Rolpatronen, sociale controle, maatschappelijke bepaaldheid, macht, verwachtingen, socialisatie ('machismo' en maagdelijkheidscomplex), enz.
4. De leerling kan een aantal veranderingen in waarden en normen, het gezin betreffende, kenschetsen;	4. Sexualiteit, omgangsvormen, vrouwenemancipatie, verdeling rechten en plichten tussen man-vrouw, tussen ouders-kinderen, echtscheiding, enz.
5. De leerling kan enkele samenlevingsvormen in andere kulturen noemen en beschrijven;	5. Kibboets, commune, concubinaat, polygamie, patriarchaat, matriarchaat.
6. De leerling kan eigen argumenten uitwerken voor zijn/haar standpunt inzake de veranderende aspekten van het samenleven in gezinsverband.	6. Ouderlijk gezag, rechten en plichten kinderen, generatie-conflicten, maatschappelijke bepaaldheid en keuzevrijheid, emancipatie, sexualiteit, enz.

Geraadpleegde literatuur:
1. *Kernthema's voor Maatschappijleer. Kontouren van een Leerplan, Dekker, H., Leiden, 1976.*
2. *De SLO en de Leerplanontwikkeling Maatschappijleer, SLO, Enschede, februari 1983.*
3. *Naar een eindexamen Maatschappijleer, Werkgroep Eindexamen Maatschappijleer, Diemen, '83.*

Despues di e di cinco festival internashonal di teatro na Aruba, 4 - 8 novèmber 1986, e comishon organisadó a saca un comunicado di prensa, criticando hurado i otorgando premionan cu hurado nó a duna.
Straño ta cu ningun dia e comishon organisadó a publicá e acta di e hurado.

Skol i Komunidat ta kere cu pa por tin un diskushon sano, ta nó mas cu hustu pa tur esnan interesá ta na haltura di e contenido di e acta di hurado.

Ken e comishon organisadó a invitá pa forma hurado?

1. *Presidente di hurado: Rafael Moreno Monroy, fuera di tin un trayectoria teatral bastante largo (manera tur e otro miembronan di hurado) ta director di e escuela di Bogotá i a fungi como miembro den diferente hurado na Colombia.*
2. *For di Caracas: Edgardo Greco, profesor di escuela di teatro Juana Sujo i entre otro tambe periodista cultural i columnista teatral na Venezuela.*
3. *For di Curaçao: Gilbert Bacilio, graduado di Academia di teatro na Utrecht, Hulanda, maestro di expreshon dramático na colegionan i director di grupo teatro Foro na Curaçao.*
4. *For di Aruba: Ramon Todd Dandaré, lingwista, poeta i den teatro un aficionado cu a hunga den diferente obra teatral i últimamente den película. Tambe Ramón tabata miembro di hurado den e di cuatro festival na 1984.*
5. *For di Aruba: Burny Every, graduado di academia di arte dramático na Amsterdam, actris profeshonal pa shete aña na Hulanda; directora di diferente obra na Antiyas i Aruba i maestra di expreshon dramático na Academia Pedagógico i Colegio Arubano. Tambe miembro di hurado di e promé festival na 1976.*

Acta di hurado calificadó di e di 5 Festival Internashonal di Teatro di Aruba

I)

E miembronan di Hurado di e di 5 Festival Internashonal di Teatro di Aruba, convocá pa e Comité Organisadó di e evento, cu propósito di emití consepto y calificashon encuanto e trabou realisá pa e partisipantenan den e encuentro, ta considerá nesesario pa expresá no solamente nos opinion tocante e ganadónan, sino tambe nos comentario ariba e diferente tópiconan cu e actividad cu a tene nos ocupá den e siman aki ta enserá.

Ta nesesario pa aclará cu e observashonnan señalá mas padilanti no ta pretendé di incomodá òf pone ningun persona, grupo òf instansia en particular rabia. Pero sí nan ta busca pa logra cu e funshonario- y dirigentenan encargá cu organisashon general di e Festival lo reflekshoná cu hopi cuidou ariba comentario- y recomendashonnan duná pa e Huradonan di e Festivalnan anterior y pa nan tene na cuenta tambe esnan cu e Hurado aki ta duna, cu e propósito fundamental pa percurá e mihó nivel posibel den Festivalnan futuro, desaroyo di teatro arubiano, antiyano y caribense, formashon y desaroyo di e gruponan y tambe di actividad teatral generá riba e islanan antiyano akí. Ademas preparashon y formashon di un público respetuoso, culto y conosedó cu por husga e trabounan presentá obhetivamente, cu por apresiá e muestranan berdadero di talento y profeshonalismo y cu por rechasá esnan cu pa motibo di nan calidad defisiente no ta satisfasé su nesesidadnan ni su spectativanan di carácter teatral y artístico.

Nos huisio relashoná cu **Organisashon, Calidad, Meta** y **Alcanse** di e festival ta:

1. **Organisashon:** Nos ta kere cu en general e parti organisativo tabata bon y cu no tin ningun keho pa loke ta e atenshon brindá na e gruponan partisipante y na e miembronan di Hurado, aunke nos ta kere cu por brinda un mihó atenshon na e miembronan local di e Hurado.

Nos no por bisa e mesun cos pa loke ta publisidad y promoshon di e Festival, cu no solamente ta desconosí den casi tur país caribense, americano y demas — a pesar di su 10 añanan di existensia —, sino tambe, y esaki ta mas grave aínda, den e islanan cu ta forma e comunidad di Caribe hulandes, caminda fuera di algun hende cu ta dedicá nan mes na teatro, casi ningun hende no ta na haltura di loke ta sosodé cada dos aña riba nivel teatral na Aruba.

Pa tal motibo nos ta recomendá un trabou cu mas dedicashon riba e tereno aki, pa di tal manera comunidad en general por haya un conosemento reimu encuanto e tipo di eventonan aki. Pa comunidad no solamente asistí na nan, sino pa nan por partisipá y integrá su mes na nan di un manera mas activo.

Pa evitá descontrol y fastiosamento di e partisipantenan, pero mas den espesial pa fomentá un berdadero conosemento di teatro, asercamento entre amateur y profeshonal di e diferente païsnan y pa logra un spírito mas dinámico y creadó durante e siman di encuentro, nos ta proponé un programashon oportuno di tayer, seminario, foro, conferensia y, en fin, di tur sorto di trabou complementario y paralèl, den cual e deseo di mehorá calidad didáctico y estético di e Festival ta keda reflehá, mescos cu e carácter popular cu lo mester compañ'é.

2. **Calidad:** E poco calidad observá durante e representashonnan y durante e tayernan cu a tuma lugá den e delaster cuater dianan ta motibo di berdadero preocupashon pa e Hurado.

Mayoría di e partisipantenan no solamente falta tur sorto di formashon teatral — pa experiensia òf dor di studio — sino tambe tur sorto di conosemento encuanto kico ta teatro y kico esaki ta nificá den arte y den bida sosial di pueblonan.

No tin consenshi — fuera di algun exepshon — di e importansia di un bon preparashon teórico-técnico, tanto ariba tereno di actuashon, direkshon, dramaturgia y menos aínda, di e técnica teatral pa loke ta maneho di lus, esenografía, sonido, bistimento, makiyahe, etc. Esaki ta resultá, naturalmente, den presentashon di spectáculonan pober.

For di esaki nos por concluí cu ta urgente y indispensabel pa tuma tareanan cu e tendensia pa modificá e situashon akí cu a ripití su mes cada bes y na cual e organisadónan di e Festivalnan selebrá te aworakí no a brinda e mínimo atenshon. →

Entre e tareanan aki nos kier a señala:

a) creashon riba tur isla di scolnan di teatro caminda por duna enseñansa básico pa formashon di teatristanan den tur disiplina di e arte complicá aki òf realisashon di tayernan práctico y teorético duná pa spesialistanan.

b) seramento di convenio- y acuerdonan cu paísnan di henter América òf di cualke otro continente, cu por manda profesor, director òf técnico pa duna lès den nan ofishi na un òf otro isla.

c) designashon di representantenan arubiano y/òf antiyano pa Congreso-, Festival- y Conferensianan, etc. di carácter teatral , pa nan por observá, partisipá y siña den tal eventonan.

d) selebrashon di Festivalnan Regional, preliminar na y pa preparashon pa Festival Internashonal di Aruba.

e) selekshon riguroso di e partisipantenan di e siguiente Festival, cual mester hasi no solamente pa e gruponan di Aruba y di Antiya Hulandes, sino tambe pa e gruponan invitá di otro luga.

f) invitashon special pa gruponan profeshonal di otro país, pa por mehorá calidad di e encuentro cu nan presensia y nan aporte.

g) realisashon di tur sorto di actividad cu e meta pa busca un creatividad mas grandi y un mihó calidad di tur instansia y na tur momento di e Festival.

h)pa garantisá un mihó comprenshon di e conflicto- y e temanan planteá den e obranan, e gruponan lo mester presentá nan obranan, en todo caso, den e lenga nativo di nan país di orígen.

Den tal sentido, uso di papiamento dor di e gruponan di Aruba, Bonaire y Curaçao ta haci interpretashon di e obranan mas fásil y é ta fomentá enrikesemento lingüístico di arubiano- y antiyanonan.

3. **Meta:** Si esnan responsabel pa organisashon y direkshon di e Festival splica — manera nan mester hasi — e motibo- y rasonnan pa cual mester selebrá e Festival, nos ta sigur cu e ora ey é por definí obhetivo- y trabounan mas presis, mihó elaborá y, lógicamente, di mihó calidad estéstico.

Si no tin tal reflekshon, e Festival sigur sigur lo keda drif manera barco sin rumbo, sin un guía cu por determiná su rason di existensia. Pa kico y cu cua obhetivo ta organisá e Festival, ta algo cu mester haya un contesta hopi cla y sinsero pa por sigui padilanti.

Nos ta keha di e calidad defisiente — y den algun caso, hopi malo — di e Festival; nos ke señalá, alabes, cu esaki ta debí na falta di preparashon y di conosemento di e hendenan cu ta partisipá den djé; nos kier recomendá pa tuma e medidanan nesesario pa coregí tur esaki, pero cualkier considerashon òf recomendashon ta di mas, si no tin un actitud definí encuanto e ròl cu e evento aki ta hunga denter di e movemento teatral latinoamericano, y muy en espesial, di esun caribense, antiyano y arubiano.

Kico e Festival ta aportá pa Comunidad? Esaki ta sinti su mes partisipante den djé òf nò? Con leu e Festival aki ta contribuí na desaroyo sosial y artístico di e habitantenan di e islanan aki?

Pakico ta stipulá un carácter di competensia cu cual ta stimulá partisipashon di e gruponan cu miras ariba un premio cu no tin mucho nificashon ni representashon di e berdadero esensia di e Festival?

Burny Every

Lo no ta mihó — esey nos ta recomendá — pa eliminá e premionan y pa duna e evento un carácter mas partisipativo, mas didáctico y cu mas discushon, manera su nificashon ta denotá?

Esakinan ta interogantenan cu no por admití mas tardamento ni vasilashon: ta inkietudnan cu sinsera- y francamente e dirigentenan di e Festival mester resolvé.

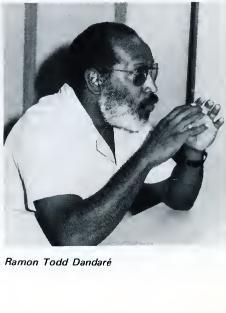
4. **Alcanse:** For di loke nos a caba di bisa por dedusí cu e alcanse di e Festival ta hopi redusí na nivel teatral, limitá na nivel técnico, scars pa loke ta partisipashon popular y hopi pober pa falta di criterio- y polítícanan definí respecto di loke e organisadónan kier logra cuné.

Si no aplicá corekshonnan serio, antó nos por puntra nos mes: ta bal la pena pa sigui mantené e Festival?

Nos contesta ta: Sí, ta bal la pena!

Pero mester traha pa mehor'é, siña di e experiensianan adkirí durante e deláster dies añanan y, mas cu tur cos, ta nesesario pa vinculá e Festival y e movemento teatral arubiano y antiyano na e movemento teatral latinoamericano y mundial pa siña di y aportá na nan y pa nos por desaroyá nos mes mihó.

Na otro banda, mester hasi diferensia cla entre e partisipantenan amateur y esnan profeshonal pa por evaluá nan na un manera mas obhetivo, pa evitá di e manera ey cu e rigor di evaluashon por afectá esnan cu apenas ta cuminsando cu nan actividad teatral.

Ramon Todd Dandaré

II)

Pa otorgá e premionan na mihó actris, mihó actor, mihó actris di reparto y mihó actor di reparto, Hurado a tene cuenta cu e siguiente aspectonan relashoná cu trabou actoral:

a) expreshon corporal;
b) técnica di vos;
c) interrelashon di e personahenan;
d) interpretashon.

Basá riba e elementonan aki, Hurado ta otorgá e siguiente premionan:

Mihó actris: **Myriam Reátegui Espinoza** pa su trabou den e obra "Rashomon o Perspectivas" di e grupo "Centro Cultural Nosotros" di Perú.

Mihó actor: Hurado, unánimemente, ta otorgá e premio aki na e actornan **Louis Laveist** pa su interpretashon di e personahe Idikoko den e obra "The Game" presentá pa "The Colebay Theatre Group" di San Martin y **Gaty Martina** pa su interpretashon di e personahe Loncitu la Muerte den e obra "Mónica" presentá pa "Crupo Teatral Kòrsou" di Curaçao.

Mihó actris di reparto: Hurado unánimemente ta disidí pa no otorgá e premio akí.

Mihó actor di reparto: Hurado a nominá pa e premio aki e actornan **Eduard Lloyd** pa su interpretashon di e personahe Blindman den e obra "The Game" y **Oslin Boekhoudt** pa su interpretashon di e personahe Albano den e obra "Lus na Horisonte" presentá pa e grupo "Mascaruba" di Aruba. Ta otorgá e premio na Oslin Boekhoudt.

Pa otorgá e premio na mihó director, Hurado a tene cuenta cu e siguiente aspectonan relashoná cu ponemento na esena:

a) direkshon di actornan;
b) composishon y montahe di e obra;
c) interpretashon y consepshon general di e obra.

Hurado unánimemente ta disidí pa no otorgá e premio akí.

Pa otorgá e premio na e obra mas original, Hurado a tene na cuenta e siguiente aspectonan:

a) originalidad di e texto relashoná cu realidad sosial di e país for di cua e grupo ta bini;

b) originalidad di e ponemento na esena, y mescos di e forma- y técnicanan usá den djé.

Hurado unánimemente ta disidí pa no otorgá e premio akí.

Pa otorgá e premio na e obra mihó presentá, Hurado a tene cuenta cu e siguiente aspectonan:

a) movemento riba esenario;
b) esenografía;
c) uso di bistí, lus, sonido y otro aspectonan relashoná cu e trabou actoral, di direkshon y técnico.

Hurado unánimemente ta otorgá e premio akí na e obra "Rashomon o Perspectivas" di e grupo "Centro Cultural Nosotros".

Trahá na Aruba día 8 di novèmber 1986.

Firmá pa tur e miembronan di e Hurado Calificadó di e di 5 Festival Internashonal di Teatro di Aruba.

Rafael Moreno Monroy
Gilbert Felix Bacilio
Ramon Todd Dandaré
Edgardo Greco Ferraris
Bernadine Elizabeth Every

ARUBA'S NOORDKUST FASCINEREND MOOI

Het kinderboek in pedagogisch perspektief

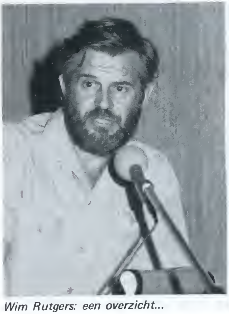
Ingrid Kuiperdal

Kinder- en jeugdboekenspecialist

In tegenstelling tot mijn voorgangers ben ik nogal een leek op het gebied van de kinderliteratuur.
Ik ben geen schrijfster, noch literair geschoold kunstenares of iets dergelijks. Verder heb ik me ook wetenschappelijk niet verdiept in de kinderliteratuur.
Mijn interesse gaat echter wel uit naar het *psychologisch* en *pedagogisch* welzijn van kinderen en jeugdigen met wie ik in mijn werk en daarbuiten veel te maken krijg. Vandaar ook dat ik de uitdaging aanvaard heb om aan deze workshop een konstruktieve bijdrage te kunnen leveren.
Ik hoop hierbij dat aan het beoogde doel, namelijk het stimuleren tot schrijven van goede boeken voor onze kinderen en jeugdigen, inderdaad een bijdrage wordt geleverd.

De voorbereiding

Bij de voorbereiding van deze inleiding raakte ik steeds meer geïnteresseerd in de Antilliaanse kinder- en jeugdliteratuur. Persoonlijk vond ik dat er in een relatief korte periode (ongeveer 25 tot 30 jaar) toch wel behoorlijk wat is gepubliceerd. Ik telde zo'n 80 tot 90 Antilliaanse kinder- en jeugdboeken zowel in het Nederlands als in het Papiaments (zie lijst van nederlandstalige en papiamentu Antilliaanse kinder- en jeugdboeken samengesteld door Viola Statia in december '85). Waarschijnlijk liggen mijn kriteria anders dan die van Wim Rytgers en van Joyce Pereira die beiden het idee hadden dat er veel te weinig werd gepubliceerd.
Mijns inziens moeten bij een dergelijke uitspraak de vele belemmeringen, voor zowel het schrijven als het publiceren, zoals die gisteren in de diskussie naar voren werden gebracht, niet te licht genomen worden. Wanneer ik verder denk aan de vele geschreven werken die niet werden gepubliceerd, die welke verloren zijn gegaan en bovendien de relatief lage produktie van kinder- en jeugdliteratuur op internationaal nivo, lijkt het mij toch wel gepaster om zich te concentreren op 't vele wat nog moet komen i.p.v. op het weinige dat er tot nog toe bestaat.

Wim Rutgers: een overzicht...

Het pedagogisch perspektief

Mijn werd gevraagd een inleiding te verzorgen over kinder- en jeugdliteratuur in pedagogisch perspektief.
Ik zal beginnen met een van de belangrijkste pedagogische vragen met betrekking

Joyce Pereira: in het papiamento...

tot dit onderwerp namelijk: **Zijn aparte kinderboeken nodig of kunnen kinderen worden opgevoed met datgene wat volwassen ook lezen???**
In zijn leesverslag van de "Caraibische jeugdboeken van Miep Diekmann" schreef Wim Rutgers dat er geen principieel verschil bestaat tussen de analyse van literatuur voor volwassenen en voor de jeugd. In hetzelfde werk geeft hij aan het eens te zijn met Jan Terlouw, een Nederlandse politicus die beweert dat je aan kinderboeken hooguit nog een extra eis moet stellen en verder gelden alle eisen die je ook aan een boek voor volwassenen stelt namelijk het moet consistent zijn, een goede stijl hebben, grammatikaal zuiver in elkaar zitten, eigentijdse beelden en waarden bevatten etc. Het extra dat erbij komt voor kinderen is dat ze minder weten. (hier plaats ik echter m'n kanttekeningen bij). Miep Diekmann zelf beweert ook dat kinderliteratuur schrijven zich in feite in niets onderscheid van het schrijven van een volwassen literaire roman. Je moet dezelfde eisen stellen op het gebied van compositie, psychologische uitdieping, het schetsen van karakters etc. Het enige verschil is dat je het moet aanpassen aan de leeftijd van de kinderen en aan hun belangstellingsfeer.
Mijns inziens is het juist die aanpassing

Worksho[p] en jeugdli[...] van APA op [...] 23 novem[...]

"Podisé nos mes por organisá un ta[...] di kuenta pa nos maestronan aki [...] Zo eindigt de inleiding bij het artike[...] literatura infantil y juvenil" in S&[...] De APA heeft woord gehouden e[...] november 1986 een workshop geor[...] literatuur". De opkomst was zeer [...] kant van de studenten, maar ook v[...] het kleuter- en basisonderwijs. M[...] iets.
Het programma was zeer gevariee[...]
Wim Rutgers: **Een overzicht van [...] Caraïbische regio (w.o. de Antillen[...]**
Joyce Pereira: **Kinder- en Jeugdlit[...]**
Josette Daal en Francis Trinidad: **[...]haal en het kinderboek: ervaring[...]lansen.**
Diana Lebacs: **Het kinderboek e[...] onderwijs: mogelijkheden.**
Miep Diekmann: **Het kinderboek [...] onderwijs: mogelijkheden.**
Ingrid Kuiperdal: **Het kinderboek [...]**
Liebeth ten Houten: **Aspecten me[...] het kinderboek.**
Henry Habibe en Jules Marchena: **[...] de vaardigheid "Creatief schrijven[...]**
Er ontstond een interessante disc[...] pedagogen moeten zijn die zich ga[...] kinderverhalen en kinderboeken o[...] te garanderen.
De meningen hierover waren ver[...] wel, anderen (waaronder Miep Die[...] altijd voor pedagogische doelein[...] een pedagogisch boek dat slecht [...] vaak niet te pruimen is.
We laten hieronder een pedagoog [...]

Voor geïnteresseerden is te zijn[...] lezingen en discussies verkrijgba[...]

*** ***

p "Kinder-
literatuur"
n de
21, 22 en
nber 1986

tayer tokante kuenta i kontamento
na Aruba?"
e, "III Jornadas Universitarias de la
K nr. 9/86.
en inderdaad werd op 21, 22 en 23
rganiseerd over "Kinder- en jeugd-
goed te noemen, niet alleen van de
van de kant van de leerkrachten uit
Men had duidelijk behoefte aan zo-

erd; we geven U de inhoud ervan:
n kinder- en jeugdliteratuur in de
en).
iteratuur in het Papiamento.
d: Het ontstaan van het kinderver-
gen voor en na publicatie, stimu-

en kinderverhaal in relatie tot het

en kinderverhaal in relatie tot het

k in pedagogisch perspectief.
et betrekking tot het uitgeven van

a: Werksessies: Ontwikkeling van
n".
cussie over de vraag of er niet meer
aan toeleggen op het schrijven van
om het pedagogische aspect daarin

rdeeld: de pedagogen vonden van
ekmann) vonden dat een goed boek
nden gebruikt kan worden, terwijl
t geschreven is voor de kinderen

g aan het woord.

ner tijd het volledige pakket van
ar op de APA.

* *

aan de leeftijd, de belangstellingssfeer en wat we gisteren hoorden de belevingswereld, het kennisnivo etc. van het kind, wat het kinderboek tot een apart boek maakt. Is het kind in onze ogen dan niet meer (anders) dan de volwassene in zakformaat? Zijn we het via de ontwikkelingspsychologische theorieën over het kind dan niet meer eens dat kinderen een ontwikkeling doormaken waarbij ingewikkelde processen van aanleg, rijping en de interactie een belangrijke rol spelen, iets dat bij de volwassen mens reeds achter de rug is?

Beantwoorden we de vraag met "Ja, er zijn aparte kinderboeken nodig voor het opvoeden van kinderen", dan rest ons een tweede vraag te stellen namelijk: **Waaraan moet een kinderboek voldoen om een goed kinderboek te zijn???** Met andere woorden, welke kriteria worden gehanteerd voor de beoordeling van een goed kinderboek. Een aantal overwe-

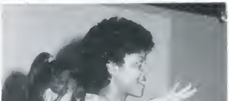

Diana Lebacs: mogelijkheden...

gingen die hierbij genomen kunnen worden en waarvan er een paar ook door Wim Rutgers zijn aangestipt.
Moet het boek leerzaam zijn, moet het amuseren, moet het kinderen kunstzin bijbrengen, moet het de fantasie en kreativiteit van het kind prikkelen, moet het de wereld tonen zoals die in werkelijkheid is, dus met al zijn gruwelen maar ook al zijn schoonheid of moet het boek alleen maar hoop en blijde verwachtingen wekken bij het kind voor die toekomstige wereld?
Moet het boek de leefwereld van het kind vertalen of moet het juist die leefwereld verbreden?
Moet het boek een boodschap of een les bevatten of moet het neutraal blijven ten aanzien van godsdienst, politiek, seksualiteit, autoriteit? Moeten er aparte boeken worden geschreven voor aparte groepen, zoals aparte meisjesboeken of aparte jongensboeken, aparte boeken voor middenstands klasse en voor lage of hoge klasse?
Moeten kinderen zelf bepalen wat een goed kinderboek is of moeten volwassenen dat doen?
Al deze vragen, en er zijn er nog een heleboel, wijzen op een belangrijk pedagogisch aspekt bij kinderboeken, namelijk naar de pedagogische bedoelingen die de schrijvers hebben of overwegen, hetzij bewust hetzij onbewust wanneer ze een kinderboek schrijven. In de rest van mijn verhaal wil ik mij toeleggen op deze pedagogische bedoelingen.

Schrijvers van kinderboeken

Alvorens dieper in te gaan op de pedagogische bedoelingen van schrijvers wil ik het eerst even hebben over de schrijvers van kinderboeken.
Wie schrijven kinderboeken? Lea Dasberg heeft in haar historische analyse van de normen en waarden in kinderboeken gedurende twee eeuwen in Nederland, aangetoond dat schrijvers van kinderboeken gevonden konden worden onder een grote verscheidenheid van beroepen zoals, onderwijzers, schrijvers, journalisten, theologen, musici, technici, ambtenaren, en in de laatste periode zelfs ook archeologen. Opvallend in de lijst van Lea Dasberg is dat er afgezien van onderwijzers, die overigens in alle door haar onderzochte perioden tamelijk goed gerepresenteerd waren, geen andere pedagogisch geschoolden of beroepsopvoeders vertegenwoordigd waren. Het lijkt mij echter zeer gewenst dat meer pedagogisch geschoolden en beroepsopvoeders, kortom een ieder die op professionele wijze met de opvoeding van kinderen te maken heeft, zich gaan bezighouden of bemoeien met kinder- en jeugdliteratuur.
Uit analyses van kinderboeken blijkt namelijk dat schrijvers van kinderboeken wel of niet bewust pedagogische bedoelingen weerspiegelen.
Verder weerspiegelt ieder boek voor kinderen het kindbeeld van de schrijver, het beeld dat de schrijver heeft van hoe kinderen zijn, hoe men over kinderen denkt en hoe men tegen hen aankijkt.
Confronteert men kinderen via het kinderboek van jongs af aan met maatschappelijke misstanden, ziekte en dood, seksualiteit, dan ziet men kinderen als kleine volwassenen, men verwacht dan bij hen een groot incasseringsvermogen en men is niet bang bij hen een trauma te veroorzaken. Men is dan eerder bang voor overbescherming. Men zal hierbij niet schrijven vanuit de belevingswereld van het kind, niet persé jeugdige hoofdpersonen voor zijn verhaal zoeken, maar het kind konfronteren met de harde volwassen realiteit.
Ziet men de jeugd als een eigen geaarde

Diana op volle toeren...

→

Miep Diekmann: in relatie...

periode van het menselijk bestaan, met een eigen ontwikkeling, een eigen psychologie, een eigen conceptie van de leefwereld, met eigen grenzen en eigen mogelijkheden, eigen behoeften, eigen verwachtingen, dan zal men ernaar streven kinderliteratuur VANUIT HET KIND te schrijven.
Uit al hetgeen hierboven gezegd is, blijkt dat de bemoeienis van pedagogen en pedagogisch geschoolden toch wel relevant is bij kinderboeken.
Rest mij in dit kader nog te melden de mogelijke discrepanties die kunnen ontstaan tussen de pedagogische opvattingen en doelstellingen van een bepaalde tijd en de pedagogische bedoelingen die in kinderboeken weerspiegeld worden. Gaan we naar een grotere produktie van het kinder- en jeugdboek, waarbij verondersteld mag worden dat ook het lezen van die boeken gestimuleerd wordt, dan is de bemoeienis van pedagogen met het kinderboek geen luxe meer.
Bovendien kan men zo tot een bewuster en systematischer gebruikt komen van het kinderboek als opvoedingsmiddel, een bijdrage aan de opvoeding van kinderen oftewel een vierde opvoedingsmilieu.

De pedagogische bedoelingen in kinderboeken

Ik ben nu gekomen bij de vraag welke nu de pedagogische bedoelingen zijn die in kinderboeken worden verondersteld. In het reeds genoemde onderzoek van Dasberg werd een lijst met 27 vragen opgenomen die een weerspiegeling zijn van de pedagogische bedoelingen die bij schrijvers van kinderboeken in Nederland werd gevonden. Er werd uitgegaan van vier kategorieën waarbinnen de schrijvers deze pedagogische bedoelingen veronderstelden.
De vier kategorieën zijn:
1) de Tijd
2) de Illustraties
3) de Schrijvers
4) de Hoofdpersoon

Vragen die gesteld werden binnen de kategorie TIJD waren onder andere
a) In welke tijd speelt het boek?
b) gaat het boek over een onderwerp uit de eigen periode?
c) gaat het boek over een onderwerp in een andere periode?

Vragen die gesteld werden binnen de tweede kategorie waren:
a) Zijn er illustraties?
b) zijn de illustraties zwart - wit of gekleurd?
c) zijn ze over het hele blad?
d) zijn ze tussen de tekst?
e) zijn ze globaal of gedetailleerd?

Vragen die gesteld werden bij de derde kategorie: Schrijvers
a) welk beroep heeft de schrijver?
b) is de auteur een man of een vrouw?
c) uit welke sociale klasse komt de auteur?

En vragen die gesteld worden binnen de vierde kategorie Hoofdpersoon:
a) tot welke sociale klasse behoort de hoofdpersoon?
b) is de hoofdpersoon een volwassene of een kind?
c) komt de hoofdpersoon uit een volledig of onvolledig gezin?
d) is de hoofdpersoon zelf een beroemd persoon?
e) welke waardering geldt er voor het uiterlijk?

Welke zijn nu de pedagogische bedoelingen die met deze vragen achterhaald moeten worden?
Bij kategorie *tijd* met de vraag "In welke tijd speelt het boek," was de pedagogische bedoeling, het overdragen van tijdspecifieke idealen of normen op de jeugd, zoals b.v. een kritische geest, hoog werd gewaardeerd in de Franse tijd.
Met betrekking tot de kategorie *illustratie*, werden bij de vraag of er wel of geen illustraties zijn de volgende pedagogische bedoelingen verondersteld: de esthetische opvoeding in het geheel van opvoedingsdoeleinden, het inwerken op de verbeelding van de lezer.
Met betrekking tot de kategorie *hoofdpersoon*, bij de vraag volledig/onvolledig gezin zou als pedagogische vraag verondersteld kunnen worden welke indruk we bij kinderen willen wekken over het gezinsleven, die van een volledig gezin als ideaal, als beschermer etc. of schetsen we de situatie zoals het voor vele kinderen is nl. die van een gebroken gezin zodat de kinderen zich beter kunnen identificeren met de kinderen uit kinderboeken?
En binnen deze zelfde kategorie van *hoofdpersoon* zou bij de vraag over het onderwerp — nl. vertelt men over de

Liesbeth ten Houten: uitgeven...

Henry Habibe: werksessies...

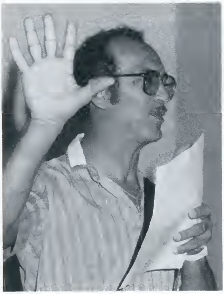
dood, over gruwelen als honger, armoede, oorlog etc. — de pedagogische veronderstelling of bedoeling kunnen zijn het kind te willen infantiliseren of juist niet. (men leze hiervoor "Grootbrengen door kleinhouden" van Lea Dasberg)
Bij Dasberg werden niet alleen de pedagogische bedoelingen in kinderboeken onderzocht, maar ook heeft zij de ontwikkelingen en veranderingen van de pedagogische bedoelingen gedurende een periode van twee eeuwen willen aangeven waarbij zij vijf hoofdperioden onderscheidde.
De vraag die in het kader van ons onderwerp nu meteen oprijst is:
Zijn er bij onze Antilliaanse auteurs ook pedagogische bedoelingen verondersteld bij het schrijven van kinderboeken?
Zo ja, in hoeverre werd hier bewust aan gewerkt of zijn het allemaal onbewuste veronderstellingen?
Helaas werd er op het gebied van de Antilliaanse literatuur geen analyse gemaakt van pedagogische bedoelingen in kinderboeken.
Wel is door Ini Statia een onderzoek gedaan naar de eigenheid van de Nederlandstalige Antilliaanse literatuur.
Dit onderzoek is als skriptie letterkunde vastgelegd in een boek met als titel:
- Kontami algo krioyo .
Ini Statia onderzoekt hierbij drie jeugdboeken van twee Curaçaosche schrijfsters nl. "Sherry" en "Nancho kapitein" van Diana Lebacs en "Orkaan en Mayra van Sonja Garmers. Zij koos juist deze boeken omdat zij zich afvroeg of deze boeken een ontwikkeling te zien zouden geven.
In haar onderzoek vroeg Ini zich af:
1) In welke mate geven deze verhalen de Antilliaanse jeugdige lezer zich op eigen werkelijkheid?
2) In welke mate wordt in deze verhalen de Antilliaanse jeugdige lezer geaktiveerd tot welke bewustwoording?

Belangrijk voor haar onderzoek was de analyse van de gepresenteerde Antilliaanse leefwereld in de tekst waardoor ze uitspraken kon doen over de mate van de Antilliaanse eigenheid in de geanalyseerde jeugdboeken.
Voor het analyseren koos zij voor de volgende elementen:
1) perspektief, een weergave van de relatie tussen auteur en de vertelde inhoud. Dit element is van belang voor →

het bepalen van de leeshouding die de tekst vraagt, een aktieve participant die nadenkt, commentaar geeft of een passieve ontvanger die zelf niets doet.

2) personages, hierbij gaat het om karakters en gedrag van de hoofdpersonen en de manier waarop ze beschreven worden.
3) Identifikatie: Hoe is de sympathie/antipathieverdeling over de figuren. Kan de lezer zichzelf herkennen en kritisch vergelijken met een bepaalde persoon?
4) Spanning. Worden er vragen opgeroepen die onmiddellijk beantwoord worden? Of worden er pasklare antwoorden gegeven?

In alle vier elementen, gaat het erom wat de leeshouding van de lezer is. Wordt hij bij de gebeurtenissen betrokken hetzij via de spanning, of via de personages. Of is hij slechts een passieve ontvanger van informatie waarbij pasklare antwoorden op problemen worden gegeven.
Ini Statia's filosofische gedachtengang voor haar onderzoek werd geinspireerd door de pedagogiek van Paul Freire die in

Jules Marchena: creatief...

zijn "Pedagogiek van de onderdrukten" een bewustwording van de onderdrukte als enige bevrijding ziet uit deze onderdrukte positie.
Statia trekt de gedachtengang van Freire door naar onze maatschappelijke situatie van het onderdrukte gekoloniseerde volk tegenover de kolonisator als onderdrukker. Zij pleit impliciet voor een bewustwordingsproces van binnen uit door de onderdrukte zelf.

Hierbij ziet ze een belangrijke taak weggelegd voor de Antilliaanse opvoeders.
In de analyse van de drie genoemde boeken constateerde zij een duidelijke ontwikkeling van een passieve rol van de lezer (alles werd voor de onderdrukte gedaan, zelfs werd er voor hem gedacht) naar een meer aktieve participatie in zijn eigen bewustwordingsproces door zelf te denken, zelf oplossingen te zoeken, etc.
Hoewel niet ekspliciet vermeld, zou uit Statia's analyse gekonkludeerd kunnen worden, dat er in de jeugdboeken van genoemde auteurs wel degelijk, hoewel onbewust, pedagogische doeleinden aanwezig waren.
Ook werd hier duidelijk dat door de schrijftrant de pedagogische bedoelingen uit genoemde boeken niet overeenkomen met de huidige 'Antilliaanse pedagogiek", als ik het even zo mag noemen. Namelijk de bewustwording van onze jeugd van het eigene, zodat ze van daaruit hun bestaande situatie zelf kunnen veranderen.
Statia heeft duidelijk de mogelijkheid van het jeugdboek om een dergelijk bewustwordingsproces op gang te brengen aangetoond. Het ligt nu aan de pedagogen en pedagogisch geschoolden door middel van diepgaander onderzoek deze opvoedingsrol van het kinder- en jeugdboeken verder uiteen te rafelen.
Zij kunnen hiermee bij de schrijvers van kinderboeken er op aandringen om bij het schrijven van kinderboeken deze pedagogische doelstellingen bewuster te inkorporeren.

FRANK ZAANDAM: een succesvol initiatief...

De aanwezigen: een schat aan informatie...

SABANA'S herbarium

In een artikel over geologie uit The New Yorker:

"Like many geologists, Love became fond of the Hindu fable of the blind men and the elephant: six blind men feel different parts of an elephant and come to six very different opinions of what it is. In a few short verses, the poem allegorized for him the history and the practice of his science. "We are blind men feeling the elephant," he would say ...

In The New Yorker citeert William PFAFF in reflektie (Amerika v.s. Nicaragua) de Cubaanse dichter en patriot José Marti:

"Like bone to the human body, and the axle to the wheel, and the song to the bird, and air to the wing, thus is liberty the essence of life."
"Whatever is done without it, is imperfect."

Curriculumontwikkeling III

"Methode Leerstof-ontwikkeling en leerstofanalyse"

1. Inleiding

Natuurlijk kan niet van iedere leerkracht verwacht worden dat hij of zij tussen de bedrijven door eventjes een methode samenstelt. Dat zal teveel van het goede gevraagd zijn. Bovendien is het vaak zo dat methodes kant en klaar door uitgeverijen aangereikt worden aan het onderwijs. Toch kunnen onderwijsgevenden een belangrijke rol spelen bij de ontwikkeling van methodes, het uitkiezen van een methode voor een bepaald vak en het in kaart brengen van de leerstof in hun school, uitmondend in beschrijving van de leergebieden in het schoolwerkplân. In dit laatste artikel over curriculumontwikkeling gaan wij op elk van de bovengenoemde aspecten in. Daarbij is het van belang de rol en plaats van de leerkrachten duidelijk aan te geven, zodat zij precies weten waar ze aan toe zijn. Vaststelling van de plaats van de leerkracht hangt nauw samen met de vraag naar de te hanteren ontwikkelingsstrategie bij het vervaardigen van leermateriaal.

Een onderscheid wordt daarbij gemaakt tussen instrumenteel — (taal, rekenen, schrijven en lezen), wereldoriënterend — (aardrijkskunde, biologie, geschiedenis etc.) en expressief-musisch onderwijs (o.a. handvaardigheid, muziek, lichamelijke opvoeding). In de Arubaanse situatie kan men stellen dat de (situatie)deskundigheid van de onderwijsgevenden op het gebied van wereldoriënterend en expressief onderwijs zeker toereikend is om een praktijkgerichte benadering voor te staan. Dat wil zeggen dat leerkrachten op basis van hun kennis en dagelijkse ervaring ook een woordje kunnen meespreken bij de ontwikkeling van methodes op deze terreinen.

De leerkrachten dienen in dit geval dan ook de ruimte krijgen om hun rol te kunnen vervullen (een open strategie). Ontwikkeling van onderwijsleermateriaal op instrumenteel gebied behoeft volgens ons een strakkere aanpak (meer gesloten).

Twee motieven kunnen we hiervoor opnoemen:

a. Vaak gaat het om het ontwerpen van nieuw materiaal op een nogal complex en braak terrein (vgl. de introductie van de moedertaal in het onderwijs.)

b. Er is ook vaak sprake van een bredere (uniforme) toepassing van het materiaal in het onderwijs. In de gevallen waar het niet gaat om het ontwerpen van nieuw materiaal n.l. analyse en de beschrijving van de leerstof voor het schoolwerkplan en de toepassing van reeds ontworpen leermateriaal in het onderwijs kan men de leerkrachten behulpzaam zijn door systematische en intensieve informatie, training en begeleiding.

drs. F.E. Zaandam

2. De ontwikkeling van leermateriaal

De inschakeling van leerkrachten in het proces van methode-ontwikkeling gaat uit van de stelling dat onderwijsgevenden worden beschouwd als "composers of their own music". In deze paragraaf bekijken wij twee *varianten* op de praktijkgerichte methode-ontwikkeling, waarbij beiden er vanuit gaan dat methode-ontwikkeling een in fasen verlopend proces is. In tegenstelling tot vroeger wordt de ontwikkeling van leermateriaal gezien als een samenwerkingsverband van deskundigen en leerkrachten. Vaak zijn daarbij de kennis, attituden, interessen en behoeften van het onderwijsveld het uitgangspunt. Voorwaar geen gemakkelijke taak. Bij methode-ontwikkeling onderscheidt men daarbij een aantal aspecten zoals:

a. Een nauwkeurige doelformulering (per onderdeel)
b. De organisatie en de wijze van opdelen van de leerinhoud uitgaande van de principes:
   1. integratie (samen voegen van leerstof)
   2. sequentie (in overzichtelijke stappen)
   3. herhaling.
c. de gehanteerde werkwijzen (teaching methods).
   Welk repertoire van handelen wordt de leerkracht aangeboden?
d. De leeraktiviteiten van de leerlingen. Hoe komt men tegemoet aan de verschillen van de leerlingen (het differentiatie-vraagstuk)
e. De ontwikkeling van evaluatievormen gebaseerd op de geformuleerde doelen.

Het blijkt dat onderwijsgevenden bij de ontwikkeling van leermateriaal zich zeer praktisch opstellen. Vaak begint het proces van ontwikkeling dan ook bij de leerstofinhouden (en werkvormen)
Het model van Ben-Peretz is hiervan een voorbeeld. Belangrijke uitgangspunten hierbij zijn:

1. In het ontwikkelingsteam moet deskundigheid aanwezig zijn om de kans van slagen van het werk te verhogen (projectleider)
2. Vakdidaktici doen ook mee aan het ontwikkelingswerk, doch moeten voorkomen dat de leerkrachten a.h.w. worden "doodgedrukt".
3. De ontwikkelde leerpakketten hebben een open en flexibel karakter om verspreidbaarheid en aanpassing van het produkt aan de eigen situatie te garanderen.

Vooral in de beginfase houdt men rekening met het feit dat niet alle onderwijsgevenden dezelfde opvattingen huldigen over het werk dat hun te wachten staat. Het concept van Ben Peretz kent de volgende fasen:

→

Curriculumontwikkelingsstrategie volgens Ben-Peretz

Fase 0 — **Selectie van onderwijsgevenden.**
Samenstelling ontwikkelingsteam.
↓
Administratieve Regelingen.
↓
Fase I — **Startdiscussie over inhoud en vorm.**
↓
Fase II — **Voorlopige constructie van curriculumprodukten door subgroepen.**
↓
Try-out in eigen klassen.
↓
Fase III — **Discussie over de voorlopige produkten en de resultaten van de try-out.**
↓
Herschrijving door subgroepen.
↓
In-service training van onderwijsgevenden die de herschreven produkten gaan uitvoeren.
↓
Try-out in klassen van getrainde onderwijsgevenden.
↓
Evaluatie try-out.
↓
Fase IV — **Herschrijven tot definitief produkt.**

Het model van Ben-Peretz is *praktijkgericht* te noemen, daar de inhoud van de tot stand te brengen produkten in hoge mate situatiegebonden is. Daar waar het de praktijk ontbreekt aan expertise op het terrein van het leergebied, dienen vakdidaktici in te springen. Het concept van Ben-Peretz toont echter wel dat de vakwetenschappen onontbeerlijk zijn voor de constructie der curriculuminhouden.
Een tweede variant op de praktijkgerichte methodes-ontwikkeling is de z.g. Curvo-strategie. De Curvo-strategie probeert ook een inhoudelijke structuur te combineren met een structuur voor het groepsfunctioneren. De inhoudelijke structuur die door de Curvo-strategie wordt aangebracht, gaat uit van drie inhoudelijke ontwikkelingsaktiviteiten, die cyclisch met elkaar in verband worden gebracht. Drie soorten van aktiviteiten die in elk ontwikkelingsproces onderscheiden moeten worden:

1. verantwoordingsaktiviteiten.
2. ontwerpaktiviteiten.
3. formatieve (tussentijdse) evaluatie-aktiviteiten.

De ontwerpaktiviteiten staan centraal. Zij komen in twee hoofdfasen voor, nl. als ontwerp van het raamwerk in hoofdfase 2 en als constructie van de leergang in hoofdfase 3.
Een overzicht van de vier hoofdfasen in Curvo-strategie geeft het volgende beeld:

Hoofdfase 1: Startfase

1.1. Het (voorlopig) formuleren van de opdracht.
1.2. Het regelen van organisatorische zaken.
1.3. Het formeren van een ontwikkelingsgroep.

Hoofdfase 2: Concept- en raamwerkcyclus.

2.1. De analyse van de opdracht.
2.2. Raamwerk: eerste versie.
2.3. Concept: eerste versie.
2.4. De voorbereiding van de formatieve evaluatie in hoofdfase 3.
2.5. Het opstellen van een voorlopig evaluatieplan.
2.6. Raamwerk: tweede versie.
2.7. Concept: tweede versie.

Hoofdfase 3: Constructie- en formatieve evaluatiecyclus.

3.1. De voorlopige besluitvorming over het evaluatieplan.
3.2. De constructie van de leergang en de uitvoering van de A-evaluatielijn.
3.3. De definitieve besluitvorming over het evaluatieplan.
3.4. Formatieve evaluatie van de uitvoering van de leergang.
3.5. Het bijstellen van de eerste versie van de leergang.
3.6. Het opstellen van een verbeterd evaluatieplan voor de tweede ronde.
3.7. Formatieve evaluatie van de uitvoering van de herziene leergang.
3.8. De definitieve vormgeving van de leergang.

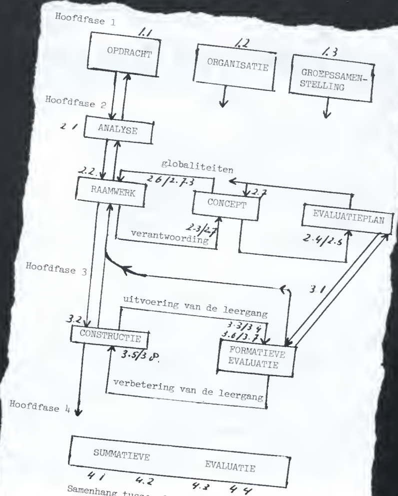
Hoofdfase 4: Summatieve Evaluatie.

4.1. Meningsvorming over de summatieve evaluatie.
4.2. Het opstellen van het plan voor de summatieve evaluatie van de leergang.
4.3. Het uitvoeren van het plan voor de summatieve evaluatie van de leergang.
4.4. Rapportage.

De Curvo-strategie tracht meer nog dan het model van Ben-Peretz algemene strategie te zijn voor de ontwikkeling van leermateriaal. Met andere woorden: voor verschillende situaties probeert men een algemeen kader aan te geven om leergangontwikkeling aan te pakken.

3. Leerstofontwikkeling en leerstofanalyse.

Zoals gesteld zijn niet alle leerkrachten in het curriculumontwikkelingsproces betrokken bij het maken van leermateriaal. →

Samenhang tussen de vier hoofdfasen in de Curvo-strategie.

In de praktijk is het vaak zo dat "kant en klaar" - materiaal de scholen binnenkomt, waardoor er van ontwikkeling van materiaal geen sprake is.
Toch is het belangrijk dat leerkrachten in staat worden gesteld zich een oordeel te vormen van de leerstof die hun scholen bereikt, met het oog op een kritisch gebruik hiervan in hun situatie. Leerstofontwikkeling en analyse kan in deze een handreiking zijn. In verband met het kiezen en hanteren van methoden en van materiaal uit methoden of met betrekking tot het zelf ontwikkelen van leerstof is het wenselijk om een viertal ordeningsprincipes scherp te onderscheiden; te weten:
1. het cursorisch beginsel.
2. het concentrische beginsel.
3. het exemplarische beginsel.
4. het heemkundig beginsel.

ad. 1. Dit beginsel houdt in dat men systematisch voortschrijdt door de leerstof. Diverse onderdelen moeten achtereenvolgens behandeld worden. Tussen de leerstofonderdelen worden relaties gelegd. Vakken die duidelijk oplopen in moeilijkheidsgraad lenen zich meer voor dit beginsel. Met name vakken als rekenen, lezen, schrijven (de instrumentele vakken). Ook bij de niet-instrumentele vakken komt de cursorische behandelingsvorm voor.

ad. 2. Het concentrische beginsel houdt er rekening mee dat bepaalde leerstofonderdelen pas op latere leeftijd aan de orde kunnen worden gesteld. De leerinhouden blijven daardoor verschillende jaren achtereen in behandeling, maar telkens uitgebreider en op hoger niveau. De moeilijkheidsgraad vormt het uitgangspunt bij de opbouw van de stof.

ad. 3. Dit principe is vooral ontstaan uit praktische overwegingen, namelijk als middel om leerstofoverlading tegen te gaan. Het heeft de volgende kenmerken:
1. de leerinhoud als voorbeeld (exemplaar), moet levensecht zijn.
2. de leerlingen moeten de wezenskenmerken van het exemplaar ontdekken.
3. Er moet ruimte geschapen worden voor het zelf ontdekken van het kind.
4. De kinderen moeten samenhangen kunnen zien.

ad. 4. Onder het heem verstaan we de omgeving waarin de mens leeft (ecologisch, sociaal, cultureel, biologisch etc.). Hierop aansluiten, wordt het heemkundig beginsel genoemd.
Hier is men niet alleen aanschouwelijk bezig, maar sluit men ook aan bij het bekende.

Leerstofanalyse is het systematisch opdelen van bepaalde leerstof in leereenheden, die de leerling aankan, waardoor de leereenheden in stap-voor-stap-vorm geplaatst kunnen worden. Stap-voor-stap betekent dan: van het ene leerdoel naar het andere op basis van bepaalde opvattingen omtrent het leven (v.b. van concreet naar abstract, van eenvoudig naar moeilijk, van materieel naar mentaal).
Leerstofanalyse is een stukje leerstofplanning dat nuttig is voor die stukken leerstof waarmee leerlingen nogal een moeilijk leven blijken te hebben. Bij leerstofanalyse denkt men aan de volgende zaken:
a. verdeling van de leerstof in niet al te grote eenheden (kernstof van een hoofdstuk, paragraaf)
b. Inventarisatie van woorden, feiten of begrippen welke in de kernstof voorkomen en *nieuw* zijn in vergelijking met reeds behandelde stof.
c. De geïnventariseerde leerstofelementen onderbrengen in een speciaal tabel.

Zo kan men op elke school nagaan welke onderdelen van diverse leergebieden relevant zijn voor deze analyse.
Leerstofanalyse komt de beschrijving van het bijzondere gedeelte van het schoolwerkplan ten goede (zie artikel II). Op grond van wat het team kiest wat betreft ordening van de onderwijsleergebieden, komen de vakken aan de orde. Van het volgende schema kan men uitgaan:
a. doelstellingen en doelstellingenhantering per vak.
b. situatie en relatie-relevante kenmerken van de leerlingen.
c. leergebieden en leerinhouden (zie leerstofontwikkeling.)
d. werkwijzen en werkvormen.
e. evaluatie en toetsing, w.o.: de wijze van rapportage aan kinderen en ouders.

Kinderen moeten samenhangen kunnen zien.

Zo komen we tot het volgende schema:

BIJZONDER GEDEELTE

Leergangen	Instrumenteel onderwijs:	Wereldoriënterend onderwijs:	Expressie-onderwijs:
Te beschrijven aspecten van de leergangen.	moedertaal-onderwijs (lezen), rekenen-wiskunde, schrijven	o.m. zaakvakken.	muziek, tekenen-schilderen, lichamelijke vorming, handvaardigheid e.a.
a. Doelstellingen en doelstellingen-hantering. b. Situatie en relatie (begin-situatie) c. Leergebieden en leerinhouden (leerstof) d. Werkwijzen en werkvormen. e. Evaluatie en toetsing.			

4. Algemene Conclusie.

Door middel van een drietal artikelen hebben wij aan de leerkrachten en anderen een idee willen geven wat er zo allemaal bij komt kijken indien we het onderwerp curriculumontwikkeling willen aansnijden.
Vanuit *drie invalshoeken* hebben we deze materie beschouwd, waarbij de laatste 2 artikelen de rol van de leerkrachten tracht aan te duiden. Uit het geheel is gebleken dat curriculumontwikkeling complex is en zeer planmatig aangepakt moet worden. Indien wij in de nabije toekomst inderdaad ons onderwijs willen vernieuwen, dan is het onontbeerlijk dat een totale aanpak voorop staat.
Het belang van de rol van leerkrachten in dit geheel kan niet genoeg benadrukt worden. ●

Overzicht van de Arubaanse onderwijswetgeving

Piet Pronk

I. Inleiding

De uittreding van Aruba uit het Antilliaans staatsverband en het sinds 1 januari 1986 verkregen hebben van de status van zelfstandig land binnen het Koninkrijk bracht met zich mee dat Aruba vanaf die datum over eigen wetgeving diende te beschikken. Natuurlijk was het onmogelijk, en ook niet direct nodig de op dat moment bestaande wetgeving volledig te herschrijven en aan te passen aan de nieuwe situatie. Naast de vele wel noodzakelijke nieuwe wetten zijn er dan ook voorzieningen getroffen waardoor de Arubaanse rechtsorde vanaf 1 januari 1986 kon beschikken over een continu doorlopende wetgeving. In het volgende hoofdstuk wordt aangegeven welke voorzieningen zijn getroffen. De onderwijswetgeving is slechts een klein deel van het totaal aan wetten en regelingen.
Het motief om dit artikel te schrijven is in de eerste plaats om alles wat Aruba aan onderwijswetgeving heeft op een rij te zetten en daardoor een compleet overzicht te krijgen. Ten tweede om meer mensen te bewegen zich, ambtshalve of uit belangstelling, bezig te gaan houden met de bestaande problematieken binnen het onderwijs en met de wettelijke regelingen die daarvoor vastgesteld zijn of juist ontbreken. Het zijn immers niet alleen de parlementariërs of de direct betrokken departements-ambtenaren die zich de juridische vormgeving van het onderwijs behoren aan te trekken. Ook schoolbesturen, vakbondsbestuurders, schoolleiders en andere bij het onderwijs betrokken instanties en personen kunnen en moeten een inbreng hebben. Alleen dan kan vanuit een brede basis gewerkt worden aan de toekomst van een zo goed mogelijk bij de Arubaanse samenleving passend onderwijssysteem, dat de grondslag zal hebben in de daartoe op te bouwen onderwijswetgeving.
In hoofdstuk 3 wordt ingegaan op mogelijkheden tot samenwerking met de Nederlandse Antillen, met name op het gebied van het onderwijs. Hoofdstuk 4 geeft een beeld van de structuur van de op Aruba bestaande onderwijswetgeving, terwijl hoofdstuk 5 daarvan een zo volledig mogelijke opsomming geeft. De geïnventariseerde onderwijswetgeving is aangevuld met andere, met name voor onderwijsgevenden, relevante regelingen.
Dit artikel wordt afgesloten met hoofdstuk 6, waarin aangegeven wordt welke onderwijsregelingen ontbreken en welke bij de overgang naar de nieuwe status van Aruba, om wat voor reden dan ook, niet zijn overgenomen.

II. Overgang naar de nieuwe status

1. Rijkswet van 20 juni 1985

Op de van 7 tot en met 12 maart 1983 te Den Haag gehouden Ronde Tafel Conferentie werd overeengekomen dat Aruba, als overgang naar de onafhankelijkheid voor een periode van tien jaren een zelfstandige status binnen het Koninkrijk zou verkrijgen ingaande 1 januari 1986. De Rijkswet van 20 juni 1985 (A.B. 1985 no. 33) stelt een aantal overgangsbepalingen hiertoe vast door middel van een zestal artikelen.
Art.1 bepaalt dat de losmaking van Aruba uit het staatsverband van de Nederlandse Antillen niet door de Koning wordt bekrachtigd alvorens het voorstel daartoe door de eilandsraad van Aruba is aanvaard. Deze procedure komt overeen met die in art. 55 van het Statuut voor het Koninkrijk. De aanvaarding van de uittreding door de eilandsraad en de daaruit voortvloeiende wijzigingen van het Statuut zijn vastgelegd in de Rijkswet van 22 juli 1985 (A.B. 1985 no. 35). De herziene tekst van het Statuut is vervolgens bij Koninklijk Besluit van 9 augustus 1985 bekendgemaakt en afgekondigd (A.B. 1985 no. 36).
Art.2 van de Rijkswet van 20 juni 1985 regelt de procedure van de totstandkoming van de Staatsregeling van Aruba. Op 10 oktober 1985 stemde de regering van het Koninkrijk in (A.B. 1985 no. 29) met het door de Arubaanse eilandsraad vastgestelde ontwerp van de Staatsregeling (A.B. 1985 no. 26).
Art.3 is met betrekking tot het in dit hoofdstuk behandelde onderwerp een kernartikel. Het regelt namelijk de continuïteit van de wetgeving bij het overgaan van Aruba naar de nieuwe status.
In paragraaf 2 wordt nader ingegaan op de regelingen die voortvloeien uit dit artikel 3. Art.4 levert de grondslag voor de Samenwerkingsregeling (S.W.R.) tussen Aruba en de Nederlandse Antillen. Deze S.W.R. komt in hoofdstuk 3 aan de orde. Het bepaalde in art. 5 houdt de eisen in waaraan moet worden voldaan bij de ontbinding van de eilandsraad en het uitschrijven van verkiezingen voor een nieuwe eilandsraad, die op 1 januari 1986 de status zou verkrijgen van Staten van het land Aruba. Dit is gebeurd bij besluit van de gezaghebber van het eilandgebied Aruba op 25 september 1985 (A.B. 1985 no. 32). Het laatste art. 6 bepaalt de inwerkingtreding van deze Rijkswet, hetgeen, zoals hiervoor al werd vermeld, bij Koninklijk Besluit is geschied.

Overgangsregeling

Bij de inwerkingtreding van de Staatsregeling op 1 januari 1986 waren de daarin vereiste uitvoeringsregelingen niet gereed. Voor een groot aantal bepalingen bestond wel Nederlandse Antilliaanse uitvoeringswetgeving. Met het ingaan van de nieuwe status van Aruba binnen het Koninkrijk moest Aruba dus noodzakelijkerwijs gebruik blijven maken van grote delen van de bestaande wetgeving, zij het hier en daar enigszins aangepast. Om die reden is in de Staatsregeling add. art. (additioneel artikel) I opgenomen, waarin gesteld wordt dat bij landsverordening voorzieningen worden getroffen betreffende de verdere gelding van de tot 1 januari 1986 bestaande wetgeving. Volledigheidshalve zij vermeld dat in verband met het voorkomen van een aantal inhoudelijke strijdigheden van de destijds bestaande wetgeving met de Arubaanse Staatsregeling,

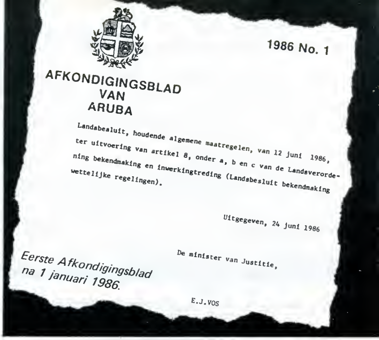
→

alsmede door het ontbreken van uitvoeringswetgeving met betrekking tot een aantal grondwettelijke bepalingen, ook nog een elftal andere additionele artikelen in de Staatsregeling zijn opgenomen. In deze artikelen wordt constitutioneel vastgelegd binnen welke termijn uitvoeringswetgeving gereed dient te zijn. Voor dit stuk is echter alleen add. art. I van belang.
Op grond van dit add. art.I en het in paragraaf 1 van dit hoofdstuk genoemde art. 3 van de Rijkswet van 20 juni 1985 is op 20 september 1985 tot stand gekomen de eilandsverordening "Algemene overgangsregeling wetgeving en bestuur" (A.B. 1985 no.30) met de daarbij behorende bijlage, ook wel "positieve lijst" genoemd. Globaal genomen houdt deze regeling in dat een gedeelte van de vóór 1 januari 1986 bestaande wetgeving van kracht blijft en de status krijgt van Arubaanse regelingen; bovendien dat de teksten van de gehandhaafde regelingen met de gewijzigde rechtsorde in overeenstemming worden gebracht, en dat deze aanpassingen door het Bestuurscollege (vóór 1 januari 1986) c.q. de Minister van Justitie van Aruba (ná 1 januari 1986) worden vastgesteld.
Art.1 van de overgangsregeling bepaalt dat alle "in de positieve lijst vermelde, en op het tijdstip van de uitwerkingtreding van de Staatsregeling in Aruba geldende, landsverordeningen, landsbesluiten handende algemene maatregelen en andere besluiten van regelgevende aard van de Nederlandse Antillen, alsmede eilandsverordeningen en eilandsbesluiten van regelgevende aard van het eilandgebied Aruba, van kracht blijven, totdat zij met inachtneming van de Staatsregeling zijn gewijzigd of ingetrokken". Vervolgens wordt in art. 4 lid 1 bepaald dat de in art. 1 bedoelde landsverordeningen van de Nederlandse Antillen en eilandsverordeningen van het eilandgebied Aruba (na 1 januari 1986) de staat verkrijgen van landsverordening. Dit is bijvoorbeeld gebeurd met de eilandsverordening Algemene overgangsregeling wetgeving en bestuur zelf, die dus nu de status heeft van een landsverordening. Eenzelfde constructie is toegepast met de landsbesluiten houdende algemene maatregelen van de Nederlandse Antillen en eilandsbesluiten van regelgevende aard van het eiland gebied Aruba (lid 2). Deze hebben nu alle de staat van landsbesluit houdende algemene maatregelen van Aruba. Tenslotte hebben de in art. 1 bedoelde andere besluiten van regelgevende aard van de Nederlandse Antillen de staat van ministeriële regeling van Aruba gekregen. Op deze wijze is dus gezorgd voor een grote mate van continuïteit met de vóór de status aparte van Aruba geldende regelgeving.
Hiermee kon echter niet worden volstaan, immers de Arubaanse staatsinrichting wijkt af van die van de Nederlandse Antillen.
Aruba kent nu bijvoorbeeld maar één bestuurslaag en niet meer de Nederlandse Antilliaanse gedecentraliseerde structuur met twee bestuurslagen (Land en Eiland). Door middel van overgangsbepalingen zijn dus tal van Antilliaanse regelingen aangepast om voor Aruba toepasbaar te kunnen zijn. De gehele regelgeving van vóór 1 januari 1986 is dan ook doorgelicht.
De regelingen die hun gelding dienden te behouden zijn geplaatst op de in art. 1 genoemde positieve lijst. Alle niet op deze lijst voorkomende regelingen hebben hem gelding verloren. Concluderend kan men dus stellen dat de Arubaanse wetgeving op 1 januari 1986 alleen bestond uit die regelingen die opgenomen zijn in de positieve lijst!
Art.5 van de Algemene overgangsregeling wetgeving en bestuur voorziet in de noodzakelijke aanpassingen in de tekst van de overgenomen regelingen. Enkele voorbeelden hiervan zijn:
1. waar melding wordt gemaakt van de Nederlandse Antillen of het eilandgebied Aruba treedt daarvoor in de plaats het land Aruba (lid 2); 2. waar melding wordt gemaakt van de gezaghebber treedt daarvoor in de plaats de minister tot wiens taak de betreffende aangelegenheid behoort of een door deze aan te wijzen ambtenaar (lid 10);
voor zover dit niet reeds uit de voorgaande leden van art. 5 voortvloeit, worden aanduidingen en formuleringen die met de gewijzigde rechtsorde niet meer in overeenstemming zijn daarmee in overeenstemming gebracht of geschrapt (lid 17), etc. Lid 17 is een restbepaling, die toegepast kan worden in gevallen die niet precies onder de regels, geformuleerd in de leden 2 tot en met 16, vallen, terwijl toch duidelijk is hoe de betreffende over te nemen bepalingen in de gewijzigde situatie moeten worden gelezen.
Art.6 bepaalt de wijze waarop de aanpassingen volgens art. 5 moeten worden vastgesteld, alsmede de status die de aangepaste teksten en regelingen op het tijdstip van inwerkingtreding van de Staatsregeling verkrijgen. De verantwoordelijkheid voor de vaststelling van de authentieke teksten ligt bij de Minister van Justitie. Het vastleggen van de aangepaste authentieke teksten is een enorm karwei dat enkele jaren in beslag zal nemen.
Lid 4 tenslotte geeft de gelegenheid om bij de tekstvaststelling de teksten in de geldende wettelijke spelling van de Nederlandse taal over te brengen en, zo nodig, de artikelen en/of leden van artikelen te vernummeren.

Tot hier is nog niet gesproken over de artikelen 2 en 3; art. 2 legt vast dat besluiten die niet van regelgevende aard zijn en bij het ingaan van de aparte status rechtskracht hebben, deze rechtskracht behouden. Hierbij bijvoorbeeld te denken aan benoemingsbesluiten, verleende vergunningen, etc.
Art.3 is een soortgelijke bepaling voor de op 1 januari 1986 bestaande organen van openbaar bestuur, die gehandhaafd blijven totdat zij met inachtneming van de Staatsregeling door andere organen zijn vervangen of opgeheven. Van deze bepaling behoefde echter geen gebruik te worden gemaakt, daar reeds zodanige voorzieningen waren getroffen dat voor de nieuwe bestuursorganisatie van Aruba alle vóór 1 januari 1986 functionerende bestuursorganen door nieuwe Arubaanse organen waren vervangen.
In sommige gevallen was voor de in de positieve lijst opgenomen regelingen een wijziging in de benaming (citeertitel) nodig (art. 7). Indien nodig wordt in een verordening een artikel tot vaststelling van een citeertitel opgenomen. Voor de hierbesproken overgangsregeling is deze dus "Algemene overgangsregeling wetgeving en bestuur", als zodanig ook vermeld in art. 9 van deze landsverordening.
Het voorlaatste art. 8 is een vangnetbepaling, luidende: "op het tijdstip van inwerkingtreding van de Staatsregelig bestaande rechten, gebaseerd op wettelijke regelingen die op dat tijdstip hun rechtskracht verliezen, kunnen ook daarna geldend worden gemaakt, indien de redelijkheid en billijkheid dit vorderen". Het zou namelijk voor kunnen komen dat aanspraken en rechten van burgers niet meer geldend gemaakt kunnen worden, omdat een regeling die aan die rechten ten grondslag ligt, niet op de positieve lijst is geplaatst. Denkbaar is dan, aldus de toelichting op art. 8, dat bepaalde verkregen rechten uit een oogpunt van rechtvaardigheid gesauveerd behoren te worden. Honoreert de betreffende instantie een dergelijk recht echter niet, dan kan uiteindelijk de rechter worden ingeschakeld. Deze zal dan moeten oordelen over de redelijkheid en billijkheid van dat recht.

3. Aanvullende overgangsregeling

Bij de in de vorige paragraaf besproken overgangsregeling wordt door middel van algemene overgangsbepalingen de tekst van de vóór 1 januari 1986 bestaande wetgeving, waarvan de gelding na de ingang van de Status Aparte gehandhaafd moest blijven, overgenomen. In vele gevallen bleek overname zonder meer mogelijk, echter deden er zich ook gevallen voor waarbij voor een duidelijke lezing van de tekst in de Arubaanse situatie niet slechts volstaan kon worden met algemene overgangsbepalingen, maar waarnaast tevens specifiek overgangsrecht van toepassing diende te zijn. Voor deze gevallen nu is een bijzondere regeling getroffen bij een afzonderlijke landsverordening, houdende bijzonder overgangsrecht, aangeduid met de citeertitel "Landsverordening bijzondere overgangsbepalingen" (A.B. 1985 no. 60).
Deze bijzondere overgangsregeling, aanvankelijk ook weer ontworpen als eilandsverordening, kan als een aanvulling beschouwd worden van de in paragraaf 2 besproken Algemene overgangsregeling wetgeving en bestuur.
In 49 landsverordeningen zijn via de artikelen 2 tot en met 50 van deze aanvullende regeling, een aantal bijzondere wijzigingen aangebracht, die bij de uitvoering van art. 6 van de Algemene overgangsregeling in aanmerking moeten worden genomen. Het zou te ver voeren al deze wijzigingen hier op te sommen. Volstaan kan worden met een enkel voorbeeld. Art.34 luidt: "In afwijking van het bepaalde in art. 5 lid 2 van de Algemene overgangsregeling wetgeving en bestuur wordt in art. 7 lid 1 van de Landsverordening leeftijdsgrenzen ambtenaren "de Nederlandse Antillen" vervangen door "Aruba of de Nederlandse Antillen". Voor wat betreft de onderwijs wetgeving zijn er geen wijzigingen opgenomen.
Naast noodzakelijke wijzigingen in de vóór 1 januari 1986 bestaande, over te nemen wetgeving zijn enkele andere aanvullingen in de bijzondere overgangsregeling opgenomen.
Art.51, bijvoorbeeld, bepaalt dat het besluit van de Eilandsraad van Aruba van 30 oktober 1976 (A.B. 1977 no.1) tot vaststelling van een schrijfwijze van de Papiamentse taal, waarvan de nieuwe citeertitel luidt "Landsverordening schrijfwijze Papiamentse taal", op 1 januari 1986 de status van landsverordening van Aruba verkrijgt. Verder voegt art. 53 A een nieuw artikel 3a toe aan de Algemene overgangsregeling luidende: "met ingang van inwerkingtreding van de Staatsregeling van Aruba gaan alle rechten en verplichtingen naar burgerlijk recht van het eilandgebied Aruba over op het land Aruba. Achterwege laten van deze aanvulling zou na 1 januari 1986 gecompliceerde juridische consequenties kunnen opleveren. Nu zorgt deze bepaling voor een continue overgang van alle aangegane rechten en verplichtingen naar burgerlijk recht.
Bovendien is in art. 53 onder c de positieve lijst aangevuld met een →

1986 No. 1

AFKONDIGINGSBLAD VAN ARUBA

Landabesluit, houdende algemene maatregelen, van 12 juni 1986, ter uitvoering van artikel 8, onder a, b en c van de Landsverordening bekendmaking en inwerkingtreding (Landsbesluit bekendmaking wettelijke regelingen).

Uitgegeven, 24 juni 1986

De minister van Justitie,

E.J.VOS

Eerste Afkondigingsblad na 1 januari 1986.

aantal regelingen, die over het hoofd gezien waren, en is er een aantal correcties in deze lijst aangebracht. Met betrekking tot de onderwijswetgeving werd aldus ter elfder ure nog opgenomen het landsbesluit eindexamens dagscholen V.W.O., H.A.V.O, M.A.V.O (P.B. 1985 no. 90). Helaas maakte opname van dit landsbesluit het totaal van over te nemen onderwijsregelingen niet compleet, zoals we in hoofdstuk 6 zullen zien.
De continuïteit van de wetgeving bij de overgang van Aruba naar de nieuwe status in het Koninkrijk is dus geregeld door middel van de in dit hoofdstuk globaal behandelde wetten: de Rijkswet van 20 juni 1985, de Landsverordening overgangsregeling Wetgeving en bestuur en de Landsverordening bijzondere overgangsbepalingen. Het gedeelte van de wetgeving dat betrekking heeft op het onderwijs, en voorkomt op de positieve lijst, is volledig opgenomen in hoofdstuk 5.

III. Samenwerking met de Nederlandse Antillen

Op de Ronde Tafel Conferentie werd overeengekomen dat Aruba en de Nederlandse Antillen op verschillende gebieden zouden moeten samenwerken na het verkrijgen van een aparte status door Aruba. Vele met name genoemde onderwerpen werden in de conclusies van de R.T.C. opgenomen. Voor wat betreft het onderwijs vermeldt de lijst van consensuspunten in conclusie no. 29 lid 2 alleen dat Aruba en de Nederlandse Antillen de wetgeving ten aanzien van de leerplannen en ten aanzien van de opleidingseisen van leerkrachten van het kleuter-, basis-, voorgezet en algemeen vormend (beroeps-) onderwijs zoveel mogelijk op overeenkomstigewijze (concordant) zullen regelen.
De oprichting van een samenwerkingsverband in de vorm van een Unie van Aruba en de Nederlandse Antillen alsmede een daaruitvoortvloeiend Unieverdrag, waarin de verschillende onderwerpen hun regeling zouden vinden, heeft echter niet plaats gevonden. Hiervoor in de plaats is een onderlinge regeling als bedoeld in art. 38 lid 1 van het Statuut tot stand gekomen. De Samenwerkingsregeling Nederlandse Antillen en Aruba (S.W.R.), die haar grondslag vindt in art. 4 van de Rijkswet van 20 juni 1985, is conform de procedure genoemd in dat artikel door de eilandsraad van Aruba goedgekeurd op 22 augustus 1985 (A.B. 1985 no. 28), waarna de regering van het Koninkrijk met het goedgekeurde ontwerp heeft ingestemd op 4 oktober 1985 (Staatsblad 542), welk besluit op Aruba is afgekondigd op 27 december 1985 (A.B. 1985 no. 37).
Alhoewel de S.W.R. nu min of meer op de helling staat en er, als de beide landen tenminste er toe kunnen komen met elkaar te onderhandelen, grote veranderingen zullen worden aangebracht, lijkt het toch juist de samenwerking, zoals die in de S.W.R. is geschetst, globaal hier aan te geven.
In Hoofdstuk II van de S.W.R. worden de aangelegenheden vermeld, die voorwerp zijn van samenwerking alsmede de mate waarin die samenwerking dient te geschieden. Met betrekking tot de samenwerking worden in art. 4 onderscheiden:

1. aangelegenheden die bij eenvormige landsverordening dienen te worden geregeld; deze worden op gesomd in art. 5, o.a. inrichting en samenstelling rechterlijke macht, verschillende wetboeken, etc.
2. aangelegenheden die zoveel mogelijk op overeenkomstige wijze geregeld dienen te worden; deze zijn genoemd in art. 6.
3. aangelegenheden waarover de Ministeriële Samenwerkingsraad een de regeringen der landen bindend besluit dient te worden genomen; art. 7 bevat de opsomming hiervan.
4. aangelegenheden met betrekking tot welke de regering van een land de regering van het andere land aangaande de inhoud van een voorgenomen besluit, dient te informeren, met dat andere land overbij dient te plegen, dan wel na dit overleg omtrent een genomen besluit dient te informeren; art. 8 noemt deze aangelegenheden.

Art.4 vertoont een glijdende schaal: van volledig gelijke wetgeving via zoveel mogelijk op elkaar afgestemde wetgeving tot louter een informatie- of mededelingsplicht, vóór of na het nemen besluit.
De enige aangelegenheid betreffende het onderwijs valt onder de 2e categorie en is bijna gelijk aan de conclusie no. 29 lid 2 van de R.T.C., zoals hiervoor vermeld. Het enige verschil is dat in art. 6 lid 8 van de S.W.R. ook het hoger beroepsonderwijs is opgenomen. Dat deze aangelegenheid, het onderwijs aangaande, niet eenvormig, dus volgens categorie 1, geregeld behoeft te worden, kan ingezien worden. Alhoewel er vele overeenkomsten bestaan, en naar alle waarschijnlijkheid ook zullen blijven bestaan, moet het mogelijk zijn om daar, waar wel nuanceverschillen aanwezig zijn, deze accenten ook te kunnen aanbrengen.
Te betreuren valt echter dat het zoveel mogelijk op elkaar afstemmen beperkt wordt tot de leerplannen en opleidingseisen van leerkrachten van de diverse schooltypen. Met geen woord wordt gerept over het afstemmen op elkaar van de verschillende schooltypen zelf. Ook hier zou voor de samenwerking een soortgelijke glijdende schaal gehanteerd kunnen worden. Meer vrijheden, indien nodig en gewenst, voor het kleuter- en basisonderwijs, en een hechte vorm van samenwerking en meer preciese afstemming op elkaar van het vervolgonderwijs. Dit niet alleen omdat zowel Aruba als de Nederlandse Antillen op dit moment te maken hebben met een op Nederland georiënteerd onderwijssysteem, maar ook omdat het, bij het mogelijkerwijs creëren van een eigen onderwijsstelsel, noodzakelijk zal zijn in deze gezamenlijk op te trekken.
De kleinschaligheid, het gebrek aan mankracht, de financiële middelen en, niet te vergeten, de historische en culturele banden zijn hiervoor de voornaamste argumenten. In de afgelopen maanden is duidelijk gebleken dat de samenwerking in een andere vorm zal moeten worden gegoten. Aan te bevelen is dan om bij het wijzigen van de Samenwerkingsregeling vooral ook aandacht te schenken aan een meer intensieve en uitgebreide samenwerking op het gebied van het onderwijs.

IV. Structuur van de onderwijswetgeving

Praktisch het gehele onderwijs vindt haar grondslag in twee landsverordeningen, één voor het basisonderwijs inclusief het buitengewoon basisonderwijs (P.B. 1979 no. 28) en één voor het voortgezet onderwijs, dat het onderwijs omvat dat gegeven wordt na het basisonderwijs (P.B. 1979 no. 29).
Voor het kleuteronderwijs bestaat geen vastgestelde wettelijke regeling. Eén verordening regelt dus het gehele voortgezet onderwijs. De verschillende takken van onderwijs hebben, voor wat de wettelijke regelingen betreft althans, veel gemeenschappelijk. Te denken valt hierbij aan de eisen van deugdzaamheid, de normen voor de stichting en bekostiging en de rechten en plichten van het personeel.
De landsverordening voortgezet onderwijs onderscheidt in art. 5 drie soorten van voortgezet onderwijs:

a. het voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (V.W.O.)
b. het hoger en middelbaar algemeen voortgezet onderwijs (H.A.V.O., M.A.V.O.)
c. het hoger, middelbaar en lager beroepsonderwijs (A.P.A., M.T.S., K.O., Hotelvakschool, M.A.O., E.T.A.O., L.T.S. en Huishoudschool).

De Brownschool is een particuliere school, die afgestemd is op het Amerikaanse onderwijssysteem en behoort daarom niet tot de vormen van onderwijs, die geregeld zijn in de beide hiervoor genoemde landsverordeningen. Deze school krijgt geen subsidie en wordt door de overheid ook niet erkend. Ook heeft tot nu toe nooit een evaluatie van de school plaatsgevonden.
Verder bestaan er nog enkele particuliere instellingen, waar onderwijs wordt gegeven, doch ook die vallen buiten de bestaande onderwijsverordeningen. Wel kan er, onder vooraf gestelde voorwaarden, sprake zijn van erkening door de overheid van door deze instellingen afgegeven diploma's en getuigsschriften.
Om een idee te krijgen van de opbouw van de beide landsverordeningen volgt hieronder de indeling van deze wetten:

→

A. Landsverordening Basisonderwijs

Titel I: Algemene bepalingen.
Titel II: Openbaar en uit de openbare kas bekostigd bijzonder schoolonderwijs.
  Hoofdstuk I: Regelen voor het openbaar schoolonderwijs tevens voorwaarden voor bekostiging van het bijzonder schoolonderwijs.
    §1 Het onderwijs
    §2 Het personeel
  Hoofdstuk II: Overige regelen voor het openbaar onderwijs.
  Hoofdstuk III: Overige voorwaarden voor bekostiging uit de openbare kas van het bijzonder schoolonderwijs.
Titel III: Niet uit de openbare kas bekostigd bijzonder onderwijs.
Titel IV: Aanvang wijze en beëindiging van de bekostiging.
  Hoofdstuk I: Aanvang der bekostiging.
  Hoofdstuk II: Wijze der bekostiging.
    §1 Algemene bepalingen.
    §2 Stichtings- en inrichtingskosten.
    §3 Exploitatiekosten.
    §4 Vaststelling en uitkering der vergoedingen.
    §5 Overige bepalingen.
  Hoofdstuk III: Beëindiging der bekostiging.
Titel V: Toezicht.
Titel VI: Slot- en overgangsbepalingen.

Landsverordening Voortgezet Onderwijs

Titel I: Algemene bepalingen.
Titel II: Het onderwijs.
  Afdeling I: Openbaar en uit de openbare kas bekostigd bijzonder schoolonderwijs.
  Hoofdstuk I: Regelen voor het openbaar schoolonderwijs, tevens voorwaarden voor bekostiging van het bijzonder schoolonderwijs.
    §1 Scholen
    §2 Eindexamens
    §3 Personeel
  Hoofdstuk II: Overige regelen voor het openbaar onderwijs.
  Hoofdstuk III: Overige voorwaarden voor bekostiging uit de openbare kas van het bijzonder schoolonderwijs.
  Afdeling II: Niet uit de openbare kas bekostigd bijzonder onderwijs.
  Afdeling III: Landsexamens.
Titel III: wijze en beëindiging der bekostiging.
  Hoofdstuk I: Aanvang der bekostiging.
  Hoofdstuk II: Wijze der bekostiging.
    §1 Algemene bepalingen
    §2 Stichting- en inrichtingskosten
    §3 Exploitatiekosten
    §4 Vaststelling en uitkering der vergoedingen.
    §5 Overige bepalingen.
  Hoofdstuk III: Beëindiging der bekostiging
Titel IV: Toezicht
Titel V: Slot- en overgangsbepalingen.

Hieruit blijkt wel dat de opzet en de structuur van de beide landsverordeningen nagenoeg hetzelfde is. Deze wetten kunnen als raamwet worden getypeerd, hetgeen wil zeggen een wet met een formeel raam dat de hoofdlijnen van de te behandelen materie, in casu de organisatielijnen van het betreffende onderwijs, aangeeft. Aan dit raam wordt pas materiële inhoud gegeven door middel van gedelegeerde wetgeving in de vorm van landsbesluiten houdende algemene maatregelen (meestal door de regering vast te stellen waarbij de Raad van Advies moet worden gehoord), landsbesluiten sec (idem zonder de Raad van Advies te horen) of Ministeriële Beschikkingen (vast te stellen door de Minister zonder dat de Raad van Advies behoeft te worden gehoord). Zo'n raamwet wordt als een typisch voorbeeld van instrumentele bestuurswetgeving beschouwd: ligt het raam van de wet vast en kan dat slechts door de formele wetgever (regering en staten) veranderd worden, voor de uitvoeringsbesluiten kan een veel lichtere procedure gevolgd worden, waardoor wijzigingen, die noodzakelijk op maatschappelijke veranderingen dienen te volgen, snel aangebracht kunnen worden. Nu moet hierover ook weer niet al te licht gedacht worden, daar het raam van de beide landsverordeningen betrekkelijk nauwkeurig aangeeft waarbinnen de uitvoering dient te worden voltrokken. Maar binnen dit kader is een wijziging dus wel sneller te realiseren dan een wijziging van bepalingen van de landsverordeningen zelf. Een voorbeeld ter illustratie. Stel dat de Minister van mening is dat het vak nederlands voorlopig als verplicht eindexamenvak gehandhaafd zou moeten worden dan is wijziging van het Landsbesluit eindexamens dagscholen V.W.O., H.A.V.O., M.A.V.O. (P.B. 1985 no. 90) sneller te realiseren dan bijvoorbeeld wijziging van art. 32 lid 1 van de landsverordening voortgezet onderwijs, waardoor de Minister verlost wordt van de verantwoordelijkheid voor de centraal schriftelijke eindexamens V.W.O., H.A.V.O., M.A.V.O. Deze wijziging overigens, waarbij het in lid 1 voorkomende woord "wordt" vervangen zou moeten worden door het woord "kan" mag op zich bekeken nauwelijks een wijziging genoemd worden, doch de consequenties daarvan zijn daarentegen zeer verstrekkend. Het is echter nog niet zover, daar in dit geval ook de Staten akkoord dienen te gaan met de voorgestelde wijziging. Het feit dat deze wijzigingsprocedure veel meer tijd in beslag neemt, hoeft bij deze kwestie niet nadelig te zijn. Immers er is dan ruim de tijd om alle mogelijke consequenties onder ogen te zien.

De landsverordeningen maken het dus door de gegeven structuur wel mogelijk betrekkelijk snel uit te voeren wijzigingen mogelijk te maken. Daarom bevatten de verordeningen weinig onderwijskundige details en laten zich bijvoorbeeld helemaal niet in met didaktiek en methodiek. De landsverordeningen geven naast die globale structuur verder uitsluitend het administratieve en financiële raam voor het betreffende onderwijs, aldus de Memorie van Antwoord.

De beide landsverordeningen en de bijbehorende uitvoeringsbesluiten (althans de besluiten die op de positieve lijst voorkomen; voor de ontbrekende wordt naar hoofdstuk 6 verwezen) vormen op dit moment het totaal aan onderwijswetgeving. Daarnaast kunnen nog de rondschrijvens van Direktie Onderwijs genoemd worden.

Deze niet veel voorkomende figuur wordt wel aangeduid door de term pseudowetgeving. Deze uitdrukking roept de suggestie op dat daarmee iets ongeoorloofds aan de hand is.

Van pseudowetgeving is sprake wanneer de overheid de burgers bindende regels oplegt, die hun steun niet vinden in de formele wetgeving. In de vorm van richtlijnen of aanwijzingen probeert de overheid richting te geven aan het beleid. Vooral in Nederland worden in de onderwijssector reeksen circulaires uitgegeven. In de meeste gevallen, gaat het echter om administratieve voorschriften van hoe formulieren moeten worden ingevuld of om toelichtingen op intussen legaal uitgevaardigde maatregelen. Problemen kunnen echter rijzen, als het bevoegd gezag van onderwijsinstellingen verplichtingen worden opgelegd, die het beleidshandelen van dat bevoegd gezag in hoge mate beïnvloeden. Op Aruba heeft dit probleem, bij mijn weten, nog nooit gespeeld. Het zou echter kunnen gebeuren als het volgende zich voordeed. Met P.B. 1984 no. 81 heeft de Minister ter uitvoering van de art. 16 en 26 van de landsverordeningen basisonderwijs respektievelijk voorgezet onderwijs, nadere voorschriften gegeven omtrent de modellen van leerplannen en lesroosters en omtrent de inzending daarvan. Stel nu dat Direktie Onderwijs een rondschrijven zou sturen, waarin aangegeven stond aan welke eisen de leerplannen zelf dienden te voldoen om voor de verlangde goedkeuring in aanmerking te komen. Deze handelwijze zou een eind weg liggen van de bedoeling van de bepaling van het uitvoeringsbesluit en zou zelfs in strijd daarmee kunnen zijn. Maar zoals al eerder is opgemerkt, houden de weinige rondschrijvens meestal een benadrukking in van reeds in de wet opgenomen bepalingen.

Een laatste opmerking in dit kader is nog te besteden aan andere, eveneens weinig voorkomende, verschijnselen, nl. de nota en het plan of een combinatie daarvan. We herrinneren ons in deze het rapport van de Beleidsnotacommissie "Enseñansa pa un i tur", dat echter tot op heden geen reële betekenis heeft gehad voor de onderwijswetgeving. Hier kan echter verandering in komen nu kortgeleden een stuurgroep is opgericht, die als opdracht heeft gekregen om, met als uitgangspunt o.a. de nota "Enseñansa pa un i tur" een ontwerpbeleidsplan inzake de herstructurering van het onderwijs op te stellen. Beleid voeren volgens plan betekent handelen volgens een eenmaal aanvaarde visie. Het plan kan in een nota worden neergelegd. Na overleg met de Staten kan de overheid vervolgens tot uitvoering overgaan, in vele gevallen door het voorbereiden van wetsontwerpen. Wellicht kan in deze nieuwe door de stuurgroep ontwikkelde nota een leidraad geboden worden voor een geleidelijke reorganisatie van ons onderwijsstelsel.

Een nota kan verschillende funkties vervullen. De nota van de stuurgroep heeft de veranderingsfunktie. Het kan in belangrijke mate bijdragen tot de totstandkoming van aanzienlijke beleidsveranderingen. De ombuiging van het beleid wordt door de nota voorbereid, waarbij ook de andere funkties, zoals het verstrekken van de nodige informatie, het peilen van de haalbaarheid en het bevorderen en oproepen van participatie, alle samenwerken bij de beoordeling van de vraag of de beoogde herstructureringsvoorstellen in een meer definitieve vorm, bijvoorbeeld in die van wetgeving, kunnen worden doorgezet.

Deze nota kan zeer dynamisch werken en alszodanig een wezenlijk instrument zijn voor een constructief onderwijsbeleid.

→

LANDSCOURANT

VAN ARUBA

1986 18 APRIL No. 1

INDEX

- Abonnementsprijs ingaande 1 januari '86, inclusief portokosten per jaar bij vooruitbetaling à Afls. 30,—.
- Losse nummers Afls. 2,—.

Uitgever: Directie Wetgeving, Ministerie van Justitie

V. Inventarisatie onderwijswetgeving

Sinds 1 januari 1986 behoren tot de onderwijswetgeving van Aruba de landsverordeningen, landsbesluiten en Ministeriële beschikkingen (overgenomen van de Nederlandse Antillen), alsmede de reeds op Aruba voor het onderwijs gegolden hebbende eilandsverordeningen en -besluiten, die zijn opgenomen in de bijlage behorende bij de landsverordening Algemene overgangsregeling wetgeving en bestuur (A.B. 1985 no. 30), naderhand aangevuld in de Landsverordening bijzondere overgangsbepalingen (A.B. 1985 no. 60). Deze bijlage, ook wel positieve lijst genoemd, is voor wat betreft de onderwijswetgeving, ingedeeld in de volgende hoofdstukken:

1. Onderwijs, wetenschap en cultuur

P.B. 1956 no. 95	Landsverordening schrijfwijze nederlandse taal.
A.B. 1977 no. 1	Landsverordening schrijfwijze papiamentse taal.

2. Inspektie

P.B. 1957 no. 89	Landsbesluit houdende vaststelling van een instructie voor de inspecteurs van het onderwijs.

3. Financiële steun voor het volgen van onderwijs

A.B. 1955 no. 11	Beurzenverordening.
A.B. 1956 no. 10	Studietoelageverordening.
A.B. 1966 no. 4	Huisvestingstoelageverordening.
A.B. 1966 no. 5	Reiskostenverordening

Basisonderwijs

P.B. 1979 no. 28	Landsverordening Basisonderwijs.
P.B. 1982 no. 178	Ministeriële Beschikking Regeling leeftijdsgrenzen basisonderwijs t.u.v. art. 19 lid 1 van P.B. 1979 no. 28 (Gewijzigd: P.B. 1984 no. 14)
P.B. 1982 no. 215	Ministeriële Beschikking Regeling hoofdleidsters aanvangsklassen t.u.v. (ter uitvoering van) art. 25 lid 4 van P.B. 1979 no. 28
P.B. 1982 no. 216	Ministeriële Beschikking Regeling facultatieve vakken t.u.v. art. 7 lid 4 van P.B. 1979 no. 28
P.B. 1983 no. 81	Landsbesluit adviesprocedure basisonderwijs t.u.v. art. 5 van P.B. 1979 no. 28
P.B. 1984 no. 39	Ministeriële Beschikking Regeling gelijkstelling Nederlandse/Surinaamse akten t.u.v. art. 24 onder a van P.B. 1979 no. 28
P.B. 1984 no. 81	Ministeriële Beschikking Regeling modelleerplannen en - lesroosters en inzending daarvan t.u.v. art 16 van P.B. 1987 no. 28
P.B. 1985 no. 49	Landsbesluit aantekening schoolbezoek basisonderwijs t.u.v. art. 28 lid 6 van P.B. 1979 no. 28

5. Bezoldigingen en toelagen aan onderwijzers

A.B. 1970 no. 4	Eilandsbesluit tot mistelling van een Algemene Commissie van overleg in zaken betreffende de rechtspositie van onderwijzend personeel (G.O.O.P).
A.B. 1972 no. 12	Landsbesluit bezoldiging onderwijzend personeel.
A.B. 1972 no 13	Landsbesluit bezoldiging uurleraren.

6. Schoolgeld

A.B. 1960 no. 34	Schoolgeldbesluit openbaar kleuteronderwijs.

7. Afnemen van examens

P.B. 1966 no. 99	Landsbesluit houdende algemene maatregelen tot instelling en regeling van het examen ter verkrijging van bekwaamheid voor het geven van middelbaar onderwijs in de handenarbeid en handvaardigheid.
P.B. 1967 no. 225	Landsbesluit houdende algemene maatregelen tot instelling en regeling van het examen ter verkrijging van de akte van bekwaamheid als kleuterleidster.
P.B. 1968 no. 135	Landsbesluit houdende algemene maatregelen tot instelling en regeling van het examen ter verkrijging van de akte van bekwaamheid als hoofdleidster bij het kleuteronderwijs.

8. Schoolartsendienst

P.B. 1939 no. 99	Schoolartsenbesluit.
P.B. 1939 no. 100	Instructie schoolartsen ex. art. 5 van P.B. 1939 no. 99.
P.B. 1939 no. 129	Standplaatsenregeling schoolartsen.

9. Voortgezet onderwijs

P.B. 1979 no. 29	Landsverordening Voortgezet onderwijs (gewijzigd: P.B. 1983 no.18).
P.B. 1981 no. 257	Examenbesluit booglastechniek, landsbesluit h.a.m. t.u.v. art. 32 lid 5 van P.B. 1979 no. 29.
P.B. 1982 no. 174	Landsbesluit h.a.m. lager technisch onderwijs t.u.v. art. 21 lid 3 en 29 van P.B. 1979 no. 29.
P.B. 1983 no. 82	Landsbesluit h.a.m. adviesprocedure voortgezet onderwijs t.u.v. art. 4 van P.B. 1979 no. 29.
P.B. 1983 no. 83	Ministeriële Beschikking Regeling lengte schooljaar en maximum aantal vakantiedagen t.u.v. art. 24 lid 1 van P.B. 1979 no. 29. (gewijzigd: P.B. 1985 no. 61).
P.B. 1984 no. 81	Ministeriële Beschikking Regeling modelleerplannen en lesroosters en inzending daarvan t.u.v. art. 26 van P.B. 1979 no. 29

→

P.B. 1985 no. 62 Landsbesluit h.a.m. eindexamens middelbaar technisch onderwijs t.u.v. art. 32 lid 5 van P.B. 1979 no. 29
P.B. 1985 no. 90 Landsbesluit h.a.m. eindexamens dagscholen V.W.O., H.A.V.O., M.A.V.O. t.u.v. art. 32 van P.B. 1979 no. 29.

10. Cursussen en leergangen

P.B. 1956 no. 106 Landsbesluit h.a.m. opleiding en examens landmeetkundigen.
P.B. 1978 no. 256 Landsbesluit opleiding en examens landmeetkundig opnemertekenaar.

Andere voor leerkrachten relevante regelingen

Eveneens zijn in de positieve lijst opgenomen:

P.B. 1964 no. 159 Landsverordenig Materieel Ambtenarenrecht (zoals gewijzigd).
P.B. 1951 no. 18 Landsbesluit nevenbetrekkingen en nevenwerkzaamheden ambtenaren (t.u.v. de art. 30 lid 1 en 2 en 31 lid 2 van de Beschikking Richtlijnen Ambtenaren 1948).
P.B. 1966 no. 12 Landsverordening nopens het in bepaalde gevallen aan ambtenaren buiten diensttijd overkomen ongevallen aanmerken als in diensttijd overkomen ongevallen.
P.B. 1967 no. 4 Landsbesluit h.a.m. t.u.v. art. 1 lid 2 van P.B. 1966 no. 12.
P.B. 1951 no. 134 Landsverordening ambtenarenrechtspraak.
P.B. 1952 no. 61 Landsbesluit h.a.m. t.u.v. de artt. 10 en 22 van P.B. 1951 no. 134.
P.B. 1952 no. 62 Landsbesluit h.a.m. t.u.v. art. 30 van P.B. 1951 no. 134.
P.B. 1952 no. 63 Landsbesluit h.a.m. t.u.v. de artt. 44 en 104 van P.B. 1951 no. 134.
P.B. 1959 no. 126 Landsverordening leeftijdsgrens ambtenaren.
P.B. 1969 no. 44 Landsverordening vakantie en vrijstelling van dienst ambtenaren.
P.B. 1975 no. 238 Landsbesluit h.a.m. m.b.t. toepassing artt 21 t/m 29 van P.B. 1969 no. 44.
P.B. 1985 no. 72 Landsverordening houdende tijdelijke buitenwerkingstelling van art. 21 en afwijking van art. 24 lid 1 vanP.B. 1969 no. 44.
A.B. 1963 no. 3 Kinder-, kostwinner- en detacheringstoelagebesluit.
P.B. 1971 no. 135 Landsverordening tegemoetkoming ziektekosten landsdienaren.
P.B. 1975 no. 249 Landsverordening tegemoetkoming ziektekosten overheidsgepensioneerden.
P.B. 1975 no. 269 Landsbesluit beheersregelen fonds ziektekosten overheidsgepensioneerden.
P.B. 1938 no. 15 Pensioenverordening landsdienaren.
P.B. 1938 no. 26 Landsbesluit geneeskundige onderzoek landsdienaren t.u.v. art. 11 lid 4 van P.B. 1938 no. 15.
P.B. 1936 no. 66 Landsverordening oprichting Algemeen Pensioenfonds.
P.B. 1951 no. 4 Landsbesluit beheersregelen Algemeen Pensioenfonds.
P.B. 1951 no. 5 Beschikking t.u.v. artt. 5 lid 1, 7 lid 1, 8 lid 4, 9 lid 3, 10 lid 1 onder 5e en lid 2, en 11 leden 2 en 3 van P.B. 1951 no. 4.
P.B. 1951 no. 6 Instructie directeur Algemeen Pensioenfonds.
P.B. 1951 no. 7 Regeling toezicht College van Commissarissen van Algemeen Pensioenfonds.
P.B. 1961 no. 199 Landsbesluit afrekening Algemeen Pensioenfonds.
P.B. 1943 no. 77 Landsbesluit duurtetoeslag gepensioeneerden.
P.B. 1960 no. 44 Landsbesluit h.a.m. t.u.v. art. 8 van P.B. 1959 no. 126.
P.B. 1942 no. 248 Landsverordening invordering direkte belastingen.
P.B. 1956 no. 123 Landsbesluit h.a.m. t.u.v. art. 11 leden 1 en 2 van P.B. 1942 no. 248.
P.B. 1941 no. 12 Landsverordening beroep in belastingzaken.
P.B. 1941 no. 159 Besluit t.u.v. art. 11 lid 4 van P.B. 1941 no. 12.
P.B. 1942 no. 247 Landsverordening inkomstenbelasting.
P.B. 1975 no. 254 Landsverordening loonbelasting.
A.B. 1985 no. 29 Landsverordening Solidariteitsbelasting.
A.B. 1958 no. 33 Opcentenverordening inkomsten- en winstbelasting.
P.B. 1978 no. 296 Gezamenlijke regeling AOV/AWW en loonbelasting.

VI. Ontbrekende onderwijswetgeving

Verschillende vóór 1 januari 1986 bestaande onderwijsverordeningen zijn met opzet niet in de positieve lijst opgenomen. De redenen hiervoor zijn duidelijk. In enkele gevallen was de materie namelijk al voor Aruba geregeld of was verder niet meer van toepassing; ook bestonden er nog sterk verouderde verordeningen en besluiten die in onbruik waren geraakt; bovendien zijn bepaalde regelingen niet opgenomen omdat die na 1986, indien nodig, vervangen zouden moeten worden. Een voorbeeld van de laatste categorie is het landsbesluit houdende algemene maatregelen regelende de instelling van een Onderwijscommissie Aruba (naar analogie met P.B. 1981 no. 318). De instelling van een dergelijk instituut kan ook hier zijn vruchten afwerpen. De Minister kan dan bij alle te nemen beleidsbeslissingen inzake aangelegenheden van onderwijskundige aard beschikken over deskundig uitgebrachte adviezen van deze onderwijscommissie. Over de noodzaak van het in het leven roepen van deze commissie behoeft geen verschil van mening te bestaan. Instelling ervan zal het onderwijs alleen ten goede kunnen komen. Wonderlijk echter is het feit dat bepaalde regelingen, zonder opgaaf van redenen, niet in de positieve lijst zijn opgenomen, terwijl deze toch, zowel vóór als na 1 januari 1986, een essentieel onderwijsaspekt behandelen. Hierdoor domt het dat bepaalde onderwerpen vóór de nieuwe status van Aruba uitvoerig geregeld waren, terwijl dit daarna niet meer het geval is. Voorbeelden hiervan zijn:

Er moet nog veel werk verzet worden.

P.B. 1985 no. 160 Landsbesluit inrichting basisonderwijs t.u.v. art.11 van P.B. 1979 no. 28.
P.B. 1985 no. 52 Landsbesluit middelbaar technisch onderwijs t.u.v. artt. 21 lid 3 en 29 van P.B. 1979 no. 29.
P.B. 1985 no. 155 Landsbesluit dagscholen V.W.O., H.A.V.O., M.A.V.O t.u.v. artt. 11, 21 en 29 van P.B. 1979 no. 29.
P.B. 1985 no. 159 Landsbesluit landsexamens V.W.O., H.A.V.O., M.A.V.O. t.u.v. art 57 van P.B. 1979 no. 29

Drie van deze regelingen zijn uiterst balangrijke inrichtingsbesluiten, die voor deze schooltypen niet mogen ontbreken. Het heeft voordien immers al zo lang geduurd voordat deze besluiten werden afgekondigd. Het M.A.V.O., H.A.V.O., V.W.O.-onderwijs bijvoorbeeld heeft het ruim dertien jaar met een concept- besluit moeten doen. Het is dus dringend gewenst deze inrichtingsbesluiten zo spoedig mogelijk (alsnog) in te voeren.
Voor sommige schooltypen ontbreken de inrichtings- en eindexamenbesluiten geheel. Zowel de M.A.O. als de Hotelvakschool, zijnde vormen van middelbaar beroepsonderwijs, vallen onder de landsverordening voortgezet onderwijs. De Hotelvakschool wordt beschouwd als een niet gesubsidieerde instelling en regelen de zaken intern. De school verstrekt geen gegevens aan Direktie Onderwijs. Daar er echter wel beurzen voor deze opleiding worden verstrekt en er eveneens schoolgeld moet worden betaald, is er

→

desalniettemin toch sprake van enig toezicht vanwege de inspektie. Het geheel vormt een ietwat onduidelijke situatie, die door de aparte status van de school wordt teweeggebracht. Wellicht is meer overheidsbemoeienis op zijn plaats ten einde ook voor dit schooltype een formeel duidelijke wettelijke grondslag te realiseren.
Ook de M.A.O moet het tot op heden doen zonder nadere uitvoeringsregelingen. Ook hier dienen voorzieningen te worden getroffen.
Een brok wetgeving ontbreekt geheel voor het kleuteronderwijs. Voorheen was dit onderwijs geregeld in de Onderwijsverordening 1935 (P.B. 1954 no. 43), die echter bij de inwerkingtreding van de landsverordeningen basis- en voortgezet onderwijs grotendeels vervallen is verklaard. De artikelen uit deze verordening, die betrekking hadden op het kleuteronderwijs kwamen toen praktisch op zichzelf staan en werden, ook al vanwege het verouderd zijn van de bepalingen, dan ook niet in de positieve lijst opgenomen. Het kleuteronderwijs is dus op dit moment niet wettelijk geregeld.
Naar analogie van de landsverordeningen basis- en voortgezet onderwijs zal dus een aparte landsverordening tot stand moeten worden gebracht, die uitsluitend het kleuteronderwijs regelt.
Na 1 januari 1986 is geen enkele onderwijsverordering of - besluit afgekondigd. Op de Nederlandse Antillen daarentegen gaat men gestadig voort met het laten verschijnen van uitvoeringsbesluiten. Te noemen is bijvoorbeeld het landsbesluit commissies van beroep t.u.v. art. 45 lid 4 van P.B. 1979 no. 28 en art. 51 lid 4 van P.B, 1979 no. 29. Een besluit van grote importantie, daar deze rechtsgang voor leerkrachten bij het bijzonder onderwijs tot voor kort ontbrak. Op Aruba is dit dus nog steeds het geval.
Duidelijk zal zijn dat ook Aruba met betrekking tot nog te verschijnen uitvoeringsbesluiten de produktie op gang zal moeten brengen. De opzet en de structuur van de beide onderwijslandsverordeningen brengt met zich mee dat nadere regelingen niet te lang op zich mogen laten wachten. Het gevaar dat een vacuüm ontstaat is te groot. De tot nu toe gevolgde werkwijze dat aan een uitvoeringsbesluit over een lange periode terugwerkende kracht wordt gegeven, is niet de beste.
Op het terrein van de onderwijswetgeving is er veel werk te verzetten!

De Brownschool is een particuliere school.

23 november 1986

FOR DI NOS MESA DI REDAKSHON

Lektornan,

Ta lástima, pero e número aki kisas ta e último número di bo revista Skol & Komunidat.
Apesar di hopi súplika pa miembro nobo pa redakshon, te na e momentonan akí ta solamente *ún* persona a aserká nos.
I un persona so no por forma redakshon.
Ainda no ta lat, te ainda bo por aserká nos.
Nos no ta kere ku den tur e miembronan di SIMAR no tin algun, por lo menos 4 persona, ku no tin e kapasidat pa guia un revista.
Skol & Komunidat a demostrá ku e tin derecho di eksistí. El a eksistí 17 aña, segun nos mas largo ku tur revista ku a eksistí na Aruba te awor. Lo ta un lástima grandi si lagu'e disparsé asina sin mas.
Nos ta haya ku ta un bergwensa grandi si esei mester pasa, mirando e kapasidatnan ku nos miembronan tin.
Dikon e miembronan di e redakshon aktual no ta sigui?
Pa e simpel motibo ku despues di respektivamente 7, 5, 3 i 2 aña bo tin gana di hasi otro kos. Tin hopi otro ku tambe por hasi e trabou di redakshon; ademas ta asina ku sanger nobo ta duna bida: idea nobo ta evitá rutina. Nos no ta di akuerdo ku nos mester keda den redakshon, pasobra no tin otro hende pa tuma ofer.
Si realmente bo ta di opinion ku Skol & Komunidat mester sigui eksistí, aserká nos, direktiva o sekretariado di SIMAR. NO BASILA!!
Pues ku esaki nos ta tuma despedida.

Kisas te otro aña!

Alle trouwe lezers prettige feestdagen en een beter 1987 toegewenst.

Servicio Mediateca Escolar di Biblioteca Nacional di Aruba

Ta hopi importante pa nos komo maestro sa ta kua ta e instansianan na unda nos por akudí pa material, informashon, pa tur loke por yuda nos den nos trabou. Un di e instansianan ei ta Schoolmediatheekdienst o sea Servicio Mediateca Escolar (SME) di Bibilioteca Nacional. E servisio aki a kuminsá funshoná na 1980 i den e seis añanan akí di su eksistensia el a demostrá su balor. S&K a kombersá ku sra. Belkys Flores, hefe di SME, i den e artíkulo akí nos ta duna un impreshon di e trabou di SME.

E metanan di SME

BNA tin pa basta aña kaba dos bibliobùs ku ta sali 4 biaha pa siman pa bishitá diferente skol. Ora tabata evidente ku e bibliobùsnan no por a kumpli ku e tanto demandanan pa asistensia di parti di e maestronan, a kuminsá ku SME. E servisio di bibliobùs a bin kai bou di SME.

E tarea di SME ta hopi amplio i por formul'e komo lo siguiente:

a. pone material bibliográfiko i nobibliográfiko na disposishon di e institutonan di enseñansa: SME ta traha kontinuamente riba kolekshonnan di karakter general i kolekshonnan pa proyektonan partikular, segun e pedidanan drenta i segun e posibilidatnan, pues SME ta ahustá su kolekshon na eprogramanan di estudio di e skolnan;

b. pone énfasis riba e importansia eskolar: SME ta duna konseho, informashon i asistensia na e institutonan di enseñansa durante e periodo ku nan ta establesé nan biblioteka eskolar;

c. duna konseho i informashon na e maestronan tokante e posibilidatnan di biblioteka i tokante literatura infantil i hubenil, p.e. pa medio di lektura i literatura spesialisá;

d. promové serka e muchanan e kustumber di lesa i e gusto pa lesa, dor di organisá i ehekutá aktividatnan di promoshon di buki i tambe dor di pèrkurá pa lista di e bukinan ku ta obtenibel pa fasilitá skohemento.

E maneho di SME

Tin diferente faktor ku ta influensiá e maneho di SME:

A. Na Aruba nos no konosé un tradishon di lesa:
   — Mayoria di nos muchanan no ta lanta den un ambiente di lesa, di buki, pasobra nan mayornan no tin e kustumber di lesa. Den e último añanan por ripará un kambio positivo: mas i mas e mayornan ta pèrkurá pa nan yiunan lesa, aunke no tanto pa promové e gusto pa lesa, pero mas bien pa nan yiunan haya mihó resultado na skol.
   — Un faktor hopi importante ku tambe ta pone ku e muchanan no gusta lesa, ta pasobra no tin sufisiente publikashon na Papiamento, nan propio idioma.
   — Komo ku nos enseñansa ta na Hulandes ku tur e problemanan ku esei ta trese kuné, e programa di estudio no tin sufisiente espasio pa kultivá i stimulá e plaser den lesamento.
   — 95% di e bukinan di lesa ku tin ta na Hulandes i esei kier men den mayoria kaso ku nan no ta adaptá na e ambiente kultural di nos muchanan.

   SME ta pone énfasis riba promoshon di plaser den lesamento. Pa medio di su programanan di promoshon e ta trata di stimulá lesamento i di krea e kustumber di lesa serka e muchanan. P'esei lektura rekreativo ta forma un parti importante di su kolekshon, pero esei no kier men ku ta neglishá e materialnan informativo.
   SME ta konsiente di e echo ku mientras Hulandes ta e idioma ofisial den enseñansa, e problemanan ya mensioná ta keda eksistí.

B. SME a kuminsá ku su kolekshon di buki na 1980, ku e intenshon di forma un kolekshon adekuá ku ta korespondé ku e nesesidatnan di e skolnan.
   Na aña 1984, komo konsekuensia di e reseshon ekonómiko, a baha e presupuesto pa kompra di buki konsiderablemente. Esei a pone ku no tabata posibel pa sigui kumpra mes tanto material manera antes. E konsekuensianan ta:
   — ku SME falta diferente tema den su kolekshon,
   — ki SME no por kumpli ku tur e pedidanan pa material di e diferente skolnan.

   Aktualmente SME ta fia su kolekshonnan solamente na skolnan básiko i pre-básiko, pa motibonan práktiko. Pero enseñansa avansá tambe por pidi asistensia di SME. Te awor ta dos skol di enseñansa avansá so tin nan propio biblioteka eskolar.

C. E personal di SME ta konsistí di 5 persona, personanan hopi motivá i entusiasmá: nan ta lesa, traha e programanan konhuntamente, traha reseña di buki, bini ku idea, pero e trabou ta mucho hopi pa 5 hende, pasobra ta bin aserka ku 4 di nan mester sali ku e bibliobùsnan tambe. P'esei SME no por pone personal na disposishon di e bibliotekanan eskolar; SME ta duna konseho, informashon i instrukshon, pero ta e maestronan mes ta responsabel pa funshonamento di nan biblioteka eskolar.

Bibliobùs

Kada un di e bibliobùsnan tin su propio kolekshon ku ta konsistí di buki so. Nan ta sali 4 biaha pa siman, esta dialuna, diamars, diarason i diabièrna i nan programa ta kore dos siman: den dos siman nan ta bishitá un total di 15 skol básiko (50% di e total) i 7 skol pre-básiko.

Kada grupo òf klas ta haya 20 minüt: 10 minüt pa sigui e programa di promoshon di buki i 10 minüt pa skohe buki. Un kantidat di 100 te 250 alumno ta sigui e programa di promoshon tur dia, dependé di e kantidat di alumno na kada skol. SME ta rekomendá e maestronan pa kompaña nan alumnonan durante e bishita na bibliobùs i esei ta pasa tambe den mayoria kaso. →

E bibliobùs.

E aktividatnan di promoshon di buki ta konsistí di por ehèmpel kontamento di un storia, di un reseña òf un tema partikular. Un proyekto nobo, ku SME a traha hunto ku Mediadienst, ta tradukshon di storia ku ta bai riba video. Kompletamente kla ta e tradukshon na Papiamento di Helme Heine *Het allermooiste ei* i *Dikke vrienden.* Tradusí kaba, pero ainda no grabá, ta di Peter Spier *Alweer niks te doen, Wat zullen ze blij zijn, De Ark van Noach* i *Mensen, mensen , wat een mensen.* E último aki, esta *Mensen, mensen, wat een mensen* ta bira parti di un programa basta grandi ku ta trata e tema: diferente tipo di hende. E programa aki ta adekuado pa p.e. lèsnan di geografia, teoria di komunidat. E pakete lo kontene video í kolekshon di proyekto.
Kada dos siman e personal ta evaluá desaroyo di e aktividatnan. Nan ta traha lista ku e títulonan nobo ku a drenta i manda nan pa e maestronan. E Bibliobùs tin aktualmente mas o menos 3000 miembro. Kada bùs tin un koleshon di mas o menos 5000 buki i kada aña eskolar e miembronan ta fia un total di 28.000.

Servisio di préstamo di material

Kolekshon di karakter general
E skolnan no tin nan propio kolekshon di buki. Pa falta di rekursonan fianansiero nan no por kumpra tampoko. Hopi biaha den kurso di tempo nan a forma un kolekshon ku ta plamá den e diferente klasnan i hopi biaha e bukinan aki ta hopi bieu.
SME tin un kolekshon di material bibliográfiko i no-bibliográfiko ku e ta pone na disposishon di e skolnan.
E kolekshon bibliográfiko ta konsistí di:
- lektura rekreativo
- buki komplementario
- buki pa konsulta i pa referensia
- literatura spesialisá
- revista profesional

E kolekshon no-bibliográfiko ta konsistí di:
- mapa, afiche
- material audio-visual:
  - "slide"
  - kasèt
  - pelíkula di 16 mm
  - video

Hunto ku e maestronan SME ta disidí pa kuanto tempo ta fia e material.

Kolekshon pa proyektonan partikular
SME tin tambe kolekshon di material ku ta trata tópikonan spesífiko ku e maestronan por usa komo sosten di nan lèsnan (p.e. abeha, sklabitut).
Den e kolekshon tin material bibliográfiko i no-bibliográfiko i pa kaba tópiko SME ta ofresé un pakete kompleto ku e maestronan por fia pa e periodo ku e proyekto ta dura.
Na e skolnan SME ta inventarisá e tópikonan mas tratá pa optimalisá su servisio na e skolnan.

Konklushon

SME ta un servisio dinámiko ku, apesar di su limitashonnan finansiero i di personal, ta hasi su màksimo esfuerso pa duna un sosten positivo na nos enseñansa.
P'esei S&K a haya ku ta bale la pena pa pone atenshon e biaha aki riba SERVICIO MEDIATECA ESCOLAR pa informá nos lektornan — ku kisas ainda no ta hasi uso di su servisionan — di su eksistensia i di e sosten ku e por nifiká pa halsa e nivel di nos lèsnan. ●

BETICO CROES, "Un impreshon"

Ya a pasa algun siman despues di entiero di Betico Croes, lider di MEP i e lider ku tabatin mas influensia riba e bida di tur dia.
Hopi tabata esnan ku a brinda homenahe na su persona di un of otro forma. Ku e artíkulo aki Skol & Komunidad kier dediká atenshon na e lider polítiko aki. Apesar di e echo ku hopi biaha nos no tabata di akuerdo ku e polítika di Betico i mas ainda e medionan ku kual e tabata hiba su polítika, nos ta atmití ku Betico tabata pa añanan largo e personahe ku tabata disidí práktikamente tur kos na nos isla. E tabata partido i gobierno alabes. Betico Croes a sa di halsa su mes riba e struktura demokrátiko di nos isla, kreando e puesto inkonstitushonal di konsehero general, unda e tabata disidí kosnan pa otronan bai para responsabel pa nan. Sinembargo e tabata (purba) tene tur hende kontento, kontal e por a konta riba nan sosten, lokual semper tabata sosodé. E tabata konosé e *wega polítiko* manera ningun otro, kedando asina añanan largo e "vote-getter" mas grandi di alrededor di 8.000 - 10.000 voto. Públikamente hendenan tabata atmití (sigur ora MEP su gobernashon a kuminsá stanka) ku ta pa Betico nan tabata vota, no pa e partido MEP. Ta e tipo di stimashon/-adorashon aki a duna Betico e poder polítiko ku a pon'e yega asina leu. Fuera di e karisma aki, Betico tabata vigilá pa niun hende banda di dje bira un peliger polítiko p'e. E tabata e lider indiskutibel.
Den e konfliktonan di partido ku a sali den publisidat, e otronan mester a 'baha kabes' pa por sigui komo polítiko di MEP. Esnan ku di un of otro forma a sabi di para fuerte riba nan punto mester a sali for di e partido.
Nos no mester duna ehèmpel. Aunke ku na Aruba ta kustumber ku disiplina di partido tabata hopi fuerte kaba, e último dékada a karakterisá su mes dor di un kantidat di "ja-knikkers". Esaki tabata un di e motibonan ku Betico por a halsa su mes kompletamente riba e struktura demokrátiko di nos isla.
Tambe pa falta di konosemento di prinsipionan demokrátiko serka gran parti di nos pueblo Betico por a keda e punto di poder pa hopi tempo largo. Riba tereno polítiko Betico a bai hopi mas leu ku kisas e mes tabata kier (esta na komienso).
Si esaki tabata sali for di dominio di e isla di Korsou, despues di tempo forsanan polítiko (hulandes) a pon'e kambia rumbo pa independensia. Su biahenan pa eksterior ta konosí pa un i tur. Tur esaki tabata un disgusto grandi pa gobierno di Reino. Nos ta kere ta den e sentido aki e "strateeg" Betico a move henter su bida polítiko, na margen di lei.
Solamente nos tin e konvikshon ku hopi biaha pa Betico e meta tabata hustifiká tur medio, tur akshon.
Nos kier hasi menshon tambe di e echo ku no ta pasobra Betico a muri i ku un gran parti di pueblo tin un stimashon grandi p'é, esaki lo mester bai desemboká den un kambio di echonan históriko dor di pone solamente e bonnan di Betico dilanti ("over doden niets dan goeds"). Nos ta bisa esaki pa nos no kai den un Bolivarismo eksaherá manera na Venezuela.
Naturalmente ta futuro lo mustra kon e susedidonan di awe lo wòrdo interpretá i balotá. Manera semper tur medaya tin dos banda. Y lo no ta husto pa skonde e otro banda di medaya pa e futuro generashonnan. Un bista unilateral di susedidonan polítiko no lo kontribuí na formashon polítiko sano ekilibrá. Ni na formashon di nos mes, ni di generashonnan ku mester bini.

